

L

Nr. 3, vol. 1. 1938.

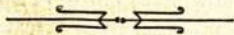
ŽVAIGŽDĖ = The STAR.

A LITHUANIAN QUARTERLY PUBLICATION, PUBLISHED BY A. MILUKAS & CO. AT 3654 RICHMOND STREET, PHILADELPHIA, PA. YEARLY SUBSCRIPTION \$2.00, SINGLE COPY 50c.

Liepos m. == July, 1938

Entered as second class matter at the Philadelphia Post Office under Act of March 3, 1879.

PRANAICIŲ JULĖS IŠLEISTOS KNYGOS:

Amerikos Lietuvių Pirmieji Profesjonalai ir	
Kronika (Kun. A. Miluko paskaitos) tomas I.	\$2.50
" " " " tomas II.	2.00
Amerikos Lietuvių Kronika (Kun. A. Miluko)	3.00
"Aušros" Pirmųjų Numerių fotografijos	.50
"Aušros" 50 metų Sukaktuvės	.50
Apie kun. Adomą Grinevičių (Kun. A. Miluko)	.10
Daktaras Petras Matulaitis. (Kun. A. Miluko)	.25
Delko mūsų katalikiškoji spauda silpnutė	.10
Iš Kelionės po Europą ir Aziją (Pranaicių Julės)	3.00
Kun. Dr. M. Gustaitis (Kun. A. Miluko)	.15
Kun. J. Balvačo (Geručio) Laiškai	.50
Kun. Šilvestras Gimžauskas. (Kun. A. Miluko)	.10
Kun. A. Kaupo Laiškai	.50
Kun. Martynas Sederavičius ir Jo padėjėjai	.50
Kun. A. Miluko Darbuotė (1890-1930)	.50
Kun. Kazimieras Jaunius (Kun. A. Miluko)	.10
Kun. A. Staniukyno Laiškai	.50
Laisvosios Lietuvos Atlankytų (Pranaicių Julės)	2.50
Lietuvių Tautos Istorija. (Kun. A. Jusaičio)	.75
Lourdes'o Šv. P. Marijos Mėnuo (Pranaicių Julės)	.50
"Motinėls" Draugija (Kun. A. Miluko)	.50
Ne Mieste Laimė. (Pranaicių Julės vertimas)	1.00
Laiškai iš Ispanijos (Pranaicių Julės)	1.00
Petras Kriaučiūnas (Kun. A. Miluko)	.15
"Spaudos Laisvės ir Amerikos Lietuvių Organizuotės	
Sukaktuvės" (Su daugybe iliustracijų ir doku-	
mentų fotografijų). Audeklo apdarais su	
aukso antspauda	6.00
Seinų Seminarija ir Lietuvos Aabudimas	.30
Viešnagė Šeštokuose. (Pranaicių Julės)	2.00
Vyskupo Valančiaus Darbai (Kun. A. Miluko)	.50
"Žvaigždės" ir jos leidinių paminėjimas	.50
Gegužės m. 7 diena (Spaudos atgav. 30 m. sukaktuvėse)	50c.
30 m. Spaudą Atgavus (Aušros fotografijos)	2.50

„ŽVAIGŽDĖ“--BERTAININIS ŽURNALAS.

DVIDEŠIMTI DU METU buvusi savaitiniu laikraščiu „ŽVAIGŽDĖ“. Tris metus ėjusi kaip mėnesinis žurnalas, nuo 1925 m. eina kaip bertaininis žurnalas leidžiamas A. Milukas & Co. B-vės iš Philadelphia, Pa. 3654 Richmond Str. Pavienių „Žvaigždės“ knygų kaina 50 centų, metams prenumerata 2 dol.

LIEPOS M. — JULY 1938 M.

„AMERIKOS LIETUVIAI XIX SIMTMETYJE“.
(New Yorke, Brooklyne veikia „Liet. Balso“
— „Wienibes Lietuwnikų“ chamizmu persisunkusios polemikos.)

Amerikos Lietuviai XIX Šimtmetyje

(1868—1900)

Iš kun. A. Miluko paskaitų

Tomas I

Pranaicių Julės (su bendraleidėjų ir prenumeratorių) lėšomis
"Žvaigždės" spauda, Philadelphia, Pa.

1938

"AMERIKOS LIETUVIAI XIX SIMTMETYJE" KNYGŲ

a) bendraleidėjai;

Vyskupas M. Reirys
Kun. Jonas Ambotas
Kun. Juozas Čepukaitis
Knu. Ant. Ežerskis
Kun. B. Gauronskas
Kun. P. Juškaitis
Kun. Jonas Kasakaitis
Kun. M. Kazėnas
Kun. Jonas Karallus

Kun. Juozas Lietuvnikas
Kun. Vitas Martusevičius D. D.
Kun. Norbertas Pakalnis
Kun. Supšinskas
Kun. Juozas Simonaitis
Kun. K. Urbanavičius
Kun. Ignacas Valančius
Kun. Ignacas Zimblys

Bendraleidėjai už kiekvieną penkinę (5 dol.) gauna visų 3 tomų po vieną egzempliorių. Sumokėję 25 dol. gauna po 6 egzep. 50 dol. po 12 egzempliorių.

---

b) prenumeratoriai:

Pulk. P. Žadelkis,
Liet. Ats. Washingtone
Pulk. J. Budris,
L. Konsulas N. Y.
Adv. P. Daužvardis, Liet. Konsulas Chic.
J. Simutis Liet. Kons. Sek.
Adv. Jonas V. Andžiulaitis
Adv. F. J. Bagočius
Teisėjas V. Laukaitis
Susivienijimas Lietuvių
Amerikoje

Prel. M. L. Krušas
Prel. Juozas Miliauckas
Kan. Fab. Kemėšis
Kun. Juozas Aleksinas
Kun. Kl. Batutis
Kun. Jonas Balkunas
Kun. P. Cėsna
Kun. Myk. F. Daumantas
Kun. A. Drazdys
Kun. J. Dubinskas
Kun. J. Inčiura

sv. Franciškaus Akademija
šv. Kazimiero Akademija
Dr. Antanas Bacevičius
Dr. A. Kapočius
Dr. Mot. Nasvytis
Dr. A. Petrikas
Dr. Bladas Vencius
Dr. Matas J. Vinikas
Vyt. Banaitis,
Liet. pilietybės referentas
Prof. A. Kaunas,
Aušros gim. inspektorius
Inž. P. M. Barzilauskas
Juozas B. Šaliūnas
Prof. Kazys V. Banaitis
Inž. Bronius Banaitis
Antanas Mockevičius
Petronė Jurgellutė
Marė Draugellutė
Juozas LeVanda
Petras Rimša
Jonas Grebliauskas

Kun. A. Jurgutis
Kun. Pranas Juras
Kun. Juraitis
Kun. Dr. Juozas Končius
Kun. Antanas Karužiškis
Kun. Jonas Kartavičius
Kun. J. Kripas
Kun. Ignotas Kelmelis
Kun. Mykolas Kemežis
Kun. Jonas Kinta
Kun. J. Klimas
Kun. Kaz. Klevinskas
Kun. Jonas Laurinaitis
Kun. P. Laumakis
Kun. J. Misius
Kun. D. Mikšys
Kun. Pranc. Mockus
Kun. S. J. Norbutas
Kun. J. Pikutis
Kun. Kaz. Paulonis
Kun. Matas A. Pankus
Kun. E. Paukštė
Kun. J. Savulis
Kun. A. J. Sienkevičius
Kun. V. Šimkonis
Kun. J. Šukevičius
Kun. Juoz. Skripkus
Kun. Jonas M. Valšnoras
Kun. Petras Vanagas
Kun. Juozas J. Valantiejus
Kun. Pr. Vasiliauskas
Kun. Vasys
Kun. Al. Žukauskas

(Iš 1938 m. "Žvaigždės" N1)

Šitame "Žvaigždės" žurnalo numeryje rasite kelis skyrius iš knygų "Amerikos Lietuviai XIX Šimtetyje." Pirmąjį tų knygų tomą išleisime už poros mėnesių. Kitu jų du tomu atspausdinsime, kaip veik sugaudysime reikalingus dokumentus ir taip pat reikalingą bendraleidėjų bei prenumeratorių skaitlių jų leidimo lėšoms apmokėti.

Autorius (kun. Milukas) nusiskundžia ir bereikalingais apsunkinimais. Nekurie tautiečiai leidžia daryti nuorašus iš dokumentų, vien autoriui pas juos asmeniai atsilankius.

Tokioje dētoje pasidaro dideli kelionės kaštai, laiko gaišinimas ir pinigų išleidimas... Vienas kitas reikalingas žinias turįs priverčia po kelis mėnesius laukti, kolai pažadėjimą išpildo, prie dokumentų prileidžia.

"Amerikos Lietuviai XIX Šimtetyje" pirmojo knygų tomo kaina \$3.50; užmokant iškalno už visus 3 tomus, —prenumerata 5 doleriai. Kurie prisideda su didesniu spaudos lėšų apmokėjimu, bus tose knygose garsinami bendraleidėjais ir gaus už kiekvieną penkinę visus tris tomus. Garsinsime knygose ir visų užsimokėjusių prenumeratą vardus.

—"Žvaigždės" Redakcija.

AUTORIAUS ZODIS.

Jaunoji Amerika, ir mūsų lietuvių išeivių vaikus neišimant, labai nemėgsta senų raštų ir knygų, ypatingai jei jie ar jos neįsegti į artistiškus apdarus. Senelių ilgus metus branginami lietuviški laikraščiai, rankraščiai tenka ugnelei, kada namuose nauja tvarka įsivyrąja. Ta pati pasaka pasikartoja kone visur, paprastų žmonių ir inteligentų namuose—klebonijose. Seni raštai—“old junk, ancient history,” geriausias naujų tvarkdarių pečiams pakuras. Be pasekmės teko man keliolika metų jėškoti pirmųjų Amerikoje spausdintų knygų ir periodinių raštų (“Gazietos Lietuwiszkos,” “Unijos”) kompletų.

Pereitą metą gavęs savo vieton kunigą, mūsų išmokslinto istorijos tyrinėtojo Dr. J. B. Končiaus padedamas, aplankiau kelioliką namų Mt. Carmel'yje, Šenadoryje, Mahanoy City, Minersville ir jų apygardose. Drąsiau buvo klausinėti apie senus raštus, nes turėjau Vytauto Didžiojo Muzejaus įgaliojimą. Bet ką gelbės ir įgaliojimas, jei jauno profesionalo žmona pasiskubino moderniškais rakandais namą papuošti, senus su visais popiergaliais išmesdama laukan?

Vargais negalais po ilgesnių jėškojimų pasisekė sugaudyti kelias dešimtis senų laikraščių numerių (“Garso Amerikos Lietuvių,” “Ryto,” “Pennsylvanijos Darbininko”) iš devintosios metų dešimties. Tad ir dabar, šitas knygas leidžiant į žmones, kaip ir rengianties į 1900 metų Paryžiaus parodą su lietuviškų raštų expona-

tais, prisieina daugiausiai naudotis žiniomis, ant greitųjų surinktomis 98 ir 99-ais metais ir pagarsintomis knygoje "Lietuviai Amerikoje." Susišelpimo draugijų ar kitų organizacijų įsikūrimą minėjant reikėjo remtis žiniomis, pagarsintomis viršminėtose knygoje arba 1911 "Žvaigždės" rašte: "Amerikos Lietuviai Katalikai ir jų Parapijos."

Kas tuose raštuose apleista ar taisytina, šitose knygoje paminėjus nurodyta šaltinis: laikraščio, dokumento ar spausdintų knygų vardas. Ant sekančių puslapių, po išvardijimui literatūros, skaitytojas ras knygoje vartojamų "sutrumpinimų paaaiškinimą."

Šio pirmojo tomo atspausdinimas labai ilgai nusitęsė, belaukiant nekurių prižadėtų informacijų. Autorius, dėkingas bendrleidėjams ir prenumeratoriams už suteiktą ar žadėtą paramą, randa reikalingu daiktų pareikšti, kad žadėjusieji vieną kitą įvykį nušviečiančius dokumentus paskolinti, turėtų tą savo pažadėjimą vardan teisybės išpildyti. Atidėliojant žadėtas informacijas mėnesiais ir metais tik trukdoma visas spaudos darbas ir galų gale tie nenušviesti faktai paliks pagerbti vien tylėjimu. Atsakomybės už dokumentais neparemtų faktų užtylėjimą autorius neprisiima.

10. II. 38.

AMERIKOS LIETUVIAI XIX ŠIMTMETYJE.

I. PIRMOJO TOMO INTALPA.

I. Jungtinių Valstybių ateivybės biuras apie lietuvius. Kiek pinigų išeiviai išvežė iš Lietuvos? Knygų "Amerika" autorius apie išeivių padarytąją tėvynei skriaudą ir naudą. A. Jakštas 1903 m. apie išeivijos įtaką Lietuvos žmonių tautinei sąmonei. Ateivybės biuro statistika apie lietuvių ateivių išmokslinimą. Rusų valdžios atsakomybę už Lietuvos žmonių tamsumą pripažįsta rusas juristas-rašytojas grafas Leliva. Jo veikalas rusų ir lietuvių kalboje.

II. Išeivijos pradžia. "Lietuviai Amerikoje" knygoje klaidingų žinių priežastis. Kun. Strupinskas. Ateivių vargai pasak "Aušros" korespondentų. 1903 m. Dr. Šliupas apie savo vargus. "Pittstono Lietuvių Istorija", apie lietuvius Pensylvanijos miesteliuose.

III. Organizuotės pradžia. Kunigų Končiaus ir Juškevičiaus vargai su lenkais bendroje Shamokino parapijoje. Senadorio lietuvių šv. Kazimiero parapija. "Gazieta Lietuviška" ir "Aušra" apie šenadoriečių vaidus ir bylas su lenkais ir lenkininkais prasidėjusius 1877 metais. "Lietuviai Pensylvanijoje" apie tas bylas, sudrūtinusias Amerikos lietuvių pasiryžimus. Brolis Augustinas susipratusių lietuvių vadas ir tautinės sąmonės palaikytojas. New Yorko (1881-4) ir Brooklyno (1882) bendrose parapijose įvykiai sustiprina lietuvių tautinį susipratimą. Lietuvių darbininkų reakcija prieš lenkininkus. "Vienybė Liet." pašlepia biznerius polonizmo skleidėjus.

IV. Amerikos lietuviai gina savo tautines teises. Brolis Augustinas. Związek'o Narodowy užnertos rezginės. "Lietuviškų, lenkiškų ir žydiškų socialistų mitingas". Brolio Augustino veikla, Bačkausko propaganda ir "Laisvoji Mintis". Brolis Augustinas, kad sumažinus lenkininkų biznerių įtaką, pataria susivaidinusiems šenadoriečiams įkurti vartotojų krautuvę. Po ilgų ginčų šv. Jurgio draugijos nariai įsteigia tokią krautuvę. Atsikrausčiusio iš New Yorko "Liet. Balso" (N1, 1888 m.) raštas apie "lietuvišką sądarbystos kromą". Krautuvės likvidavimas. Brolis Augustinas "Wierybės Lietuwnikų" rėmėjas suerzina "Liet. Balso" rašytojus.

V. Pirmojo Amerikos lietuvių rašto 1883 m. „Aušroje“ fotografija. „Aušra“ apie brolių Augustiną, draugijų kurėją ir apie Amerikos lietuvių tautinį susipratimą.

VI. Lietuvis—kun. J. Juškevičia (vilniškis) sukuria šv. Stanislovo parapiją Chicagoje—pirmą ir didžiausią visoje Amerikoje lenkų parapiją. Priverstas pasitraukti jis klebonauja po kun. Koncium šv. Vaitiekaus parapijoje Shamokin'e, Pa., ir čia pastatęs pirmą Pensylvanijos valstybėje bendrą lietuvių bažnyčią. Senadoryje lietuviai pasistato šv. Kazimiero bažnyčią, bet parapijos globėjai, klebonui kun. A. Strupinskui (eks-marijonui) neprotestuojant, įregistruoja teismabutyje parapijos savastį lenkų vardu. Nuolaidaus Strupinsko įpėdinis lenkas kun. A. Lenarkevičius, vien lenkišką kalbą vartodamas pamaldose, sukelia lietuvius. Dažinoję apie tikrąjį savo šventynės stovį lietuviai užbarikaduoja ją, reikalaudami nuo klebono lietuviškų pamokslių ir katekizacijos. Policijai suareštavus „apie šimtą“ lietuvių, iškyla bylų bylos vietos ir apskrities teismuose. Brolis Augustinas suburia vietos lietuvius į šv. Jurgio draugiją—pasekmingesnei kovai su lenkais. Gi per „Gazietą Lietuwiszką“ tas vienuolis sujudina visus Amerikos lietuvius prieš lenkus. New Yorko lietuviai su lenkais ir vokiečiais susiburia į vieną organizaciją—bendrai parapijai įsikurti. Brolis Augustinas Zaica Chicagoje išleidžia pirmas Amerikoje spausdintas lietuviškas knygas „Historyia Septiniu Mokitoju“ (1880). Lenkų „Związek N. P.“ bičiulių užsimojimai. Kun. M. Čižauskas, Dr. Kasakauskas, A Jurgelaitis.

VII. „Aušra“ apie „Gazietą Lietuvišką“ ir septintosios dešimties amerikiečius lietuvius.

VIII. Antano Jurgelaičio antroji korespondencija „Aušroje“ apie Amerikos Lietuvius.

IX. Pirmųjų lietuvių ateivių vargai New Yorke. Jie pėkšti šimtus mylių keliauja darbo ir pragyvenimo ieškodami. New Yorko lietuviai susiburia į šv. Kazimiero susišelpimo draugiją. Keli žodžiai apie pirmuosius Kazimieriečius. New Yorko lenkų lietuvių parapija ir Allgemeiner Verein. Lietuviai nutraukia sugyvenimo ryšius, lenkams lietuvių kleboną kun. Dutkevičių išsibodėjus ir paskiaus neįvykinus vokiečių Vereino padaryto nutarimo. New Yorko lenkai pasak kun. Kruszko ir H. Nagiel'io — lenkų rašytojų.

X. Septynių metų laikotarpyje (1884-1890), vietoje prarastosios lietuviškos parapijos Šenadoryje, Amerikos lietuviai sukuria 5 vienių lietuvių parapijas. Kun. A. Burba, šenadoriečių lietuvių pakviestas Amerikon, nuskirtas lenkų lietuvių, paskiaus vienių lietuvių parapijos Plymouth'e, Pa., klebonu, 1889 m. rašo "Wienibes Liet." N45 apie tai. Kun. Burbos vargai, Plymouth bendroje lenkų lietuvių šventynėje mėginus sakyti lietuviškai pamokslą, kaip buvo jam įsakęs vyskūpas O'Hara. "Lietuviai Amerikoj" knygų autorius apie kun. Burbos vargus su lenkais. "Lietuviškos Enciklopedijos" rašytojas apie įspūdį Amerikos lietuviams padarytą neklausančių klebono Burbos lenkų parapijiečių. "Wienibe Lietuwnikų" apie kuriamąjį šv. Kazimiero grynai lietuviškos parapijos (Plymouth'e) susirinkimą. Lietuvių parapijos Kingston'e ir Luzerne'je, išaugusios iš plymouth'iskės šv. Kazimiero parapijos. Kun. S. Draugelio "Statistika" ("Tiesos Kelyje") apie tas 3 parapijas.

XI. "Lietuviai Amerikoj" knygos apie pirmuosius Plymouth'o lietuvius ir įkūrimą bendros "lietuviško ir slovėniško galvalo" parapijos 1882 m. Kun. A. Varnagiris 1886 m. perkeltas iš Freeland'o į Plymouth'ą bendros parapijos klebonu. Antano Pajaujo ir Juozo Paukščio dalininkų bendrovė laikraščiu "Wienibe Lietuwniku" leisti. Kun. A. Varnagiris ir "Susivienijimas Lietuviškų Katalikiškų Draugijų." Chicagiškio Dr. Kasakauskio ir pittstoniško Andriaus Tepliušo sveika įtaka tos organizacijos kuriamamjame suvažiavime. Kun. A. Burbos įtaka ir pagelba "Vienybei Lietuwninkų." Savaitraštis "Valtis." Burbos—šliupo vaidai. Jų atgarsis lietuvių ir angliškuose laikraščiuose. "Varpo" rašytojai apie tuos vaidus. Prof. M. Biržiška apie tai. Knygos "Pirmieji Lietuvių Profesionalai ir Kronika" apie tą patį dalyką. Jr. Jonas ir pats kun. Burba apie savo sątikius su "Vienybės Liet." leidėju. "Garsas Am. Liet." ir "Rytas" užtaria kun. Burbą. Mirusiojo kun. Burbos pagerbimas. "Vienybės Lietuwninkų" noras ir Amerikos lietuvių visuomenės nuomonė, kaip tinkamai pagerbti velionį. "Susivienijimo" seimas ir organas "Tėvynė" apie paminklą kun. Burbai. Klebono Burbos įpėdinis. Pirmasai Pittston'o klebonas kun. J. Kolezinskas.

XII. Mahanoy City, Pa., šv. Jurgio parapija. "Zvaigždė" (1911) ir 1892 metų "Vienybė Lietuwninkų" apie tą parapiją, taipgi apie "Saulės" leidėją. Parapijų, klebonų ir draugijų sąrašas. Lietuvių Banko (Merchants Trust Co.) likimas. Tvarka parapijoje ir bylos už tą tvarką.

XIII. 1902 m. "Žinyčia" (N4-5) apie D. T. Bačkauską ir "Saulę." Adv. Dubinskas 1903 m. "Dirvos Žinyne" irgi apie tai. Dr. Kudirka "Varpe" apie Bačkausko įtaką Am-os lietuviams. Klebono Pautieniaus labdarybė.

XIV. Baltimore, Md., šv. Jono parapijos įkūrimas. 1889 m. "Wienibe Lietuwnikų" (N40) apie tos parapijos šventynės nupirkimą ir įrengimą. Pirmieji klebonai. Klebonas Kun. J. Lietuvnikas 1893-1937. Naujos bažnyčios nupirkimas ir pavedimas italams, įsigyjant šv. Alfonso didžiulę šventynę, su namais mokyklai, klebonijai ir seserims mokytojoms. Lietuvos Respublikos valdžiai apdovanojus kun. J. Lietuvniką D. K. Gedemino ordenu Baltimorės miesto Roda pareiškia savo linkėjimus. Baltimorės dienraštis "Sun" gražiai rašo apie pagerbtąjį kleboną ir Baltimorės lietuvius.

XV. Dvasininkus nuduodančių du vyrų mėgina sukurti "nepri gulmingą nuo Romos" lietuvių parapiją. Jų pasiryžimai niekais virsta. Statistikos rinkikų sunkenybės Baltimorėje. Vietos lietuvių susiėlpimo ir kitokios draugijos, bendrovės, klubai. Marylando valstybės gubernatorius paskelbia Lietuvos nepriklausomybės dieną valstybės švente ir giria lietuvius piliečių. Laikraštis "Kardas" ir jo leidiniai. Kun. A. Kaupo nekrologas.

XVI. Šv. Petro ir Povilo parapijos (Hazleton, Pa.) įkūrimas. Lenkų, jų skandalui nenusisekus, atslis skyrimas. Šv. Kazimiero lietuvių, lenkų, slavokų ir rusinų parapija Freeland'e. Lenkų nenusisekęs skandalas. Lenkų "nepri gulminga" parapija ir jos klebonas kun. V. Dembskis. 1895 m. "Vienybė Lietuwninkų" apie nepri gulmingo kun. V. Dembskio ir Dr. šliupo nenusisekusį veikimą. Kun. J. Žebrys 1898 m. "Ryto" N15 apie Dr. šliupo, ex-kunigo Dembskio ir Hoduro, lenkų nepri gulmingojo vyskūpo veiklą. Frelando lietuvių pralaimėjimas.

XVII. Susijungusių Angliakasių prezidentai Lewis ir jo pirmtakūnas J. Mitchell. Amerikiečių čia gimusių anglo-saksų neapykanta. "Lietuviai Amerikoje" knygos ir "Tėvynė" apie Lattimer'o skerdynę ir jos vyriausią aktorių šerifą Martin'ą. Aukos nuskriaustiems pasak "Tėvynė." "Garsas Amerikos Lietuvių" apie "Latimer'o skerdynę" ir amerikiečių ne-sąjausmą. Senadorio ir kitų miestų mass-meetingai ir pašelpa nuskriaustiems. "Garsas Am. Liet." apie skundėjų advokato kalbą teismabutyje. Aprašymai liūdininkų pareiškimų, šerifo padėjų brutališkumas. "Garsas Am. L." apie šerifo išteisinimą. "Tėvynė" apie šerifo Martin'o bylą. "Sunku ant svieto rasti teisybę, bet visgi reikia jieškoti." "Vienybė Liet." ir jos korespondentai: hazletonietis J. Kazakevičius ir philadelphietis V. Ambrozevičia apie Lattimer'o incidentą.

XVIII. Austro-Vengrijos konsulo pareiškimas. Šenadorio bendrojo (lietuvių, rusų, slavokų, lenkų) susirinkimo rezolucijos šv. Jurgio parapijos svetainėje (12 rugs.

m. d.). Chicagos, Minersvillė's, Plymouth'o lietuvių protestai. Lattimere nuskriaustiems gelbėti ir ginti Komiteto atsišaukimas. Amerikos angliškų laikraščių pareiškimai.

XIX. Svetimžemiai amerikiečių akyse. Juos niekina čiagimiai amerikiečiai, juos išnaudoja kompanijos. Tipingas "Century Magazine" žurnalo straipsnis apie svetimžemius (foreigner'ius) 1898 m. balandžio mėnesio laidoje. Encyclop. of Social Sciences apie angliakasius

XX. Brooklyno šv. Jurgio parapijos sukūrimas ir pakrikimas. Kenksmingas "Lietuvos Mylėtojų" prisidėjimas su "šv. Traicės parapijos Draugijos" likučiais. 1885 m. "Aušra" apie tos draugijos susirinkimą ir J. Šliupo kalbą. Dvikalbis laikraštis—"vaisius negimęs." "Unijos" prospektas. To laikraščio leidėjo ir redaktoriaus (Tvarausko, Šliupo) vargai.

XXI. Naujo "šv. Traicės parapijos draugystės sekretoriaus (J. Šliupo) užsimojimai. Incidentas su kun. Končium ir Šliupo prašalinimas nuo „Unijos“. Rašte „Lietuviai, ar geras keliais žengiamo“. Dr. J. Šliupo prisipažinimas prie „nepri gulmingųjų tautiškų bažnyčių“ nepasisekusio kurimo 1885 ir 1886 metais. "Lietuviai Amerikoje" knygų klaidingas skelbimas—jų autoriaus korespondento prasimanymai. Dr. Totoraitis ir prof. Biržiška apie tų dienų šliupą. Kun. Končius. "Lietuviškojo Balso" pasirodymas. Lietuvių vaidai. Tautiniai ginčai lietuvių su lenkais prieš-aušriniam laikotarpyje.

XXII. Tikrasis "lietuviškos parapijos" šenadoryje pobūdis, ne kaip ji atrodė ką tik atvykusiam iš Lietuvos kun. A. Burbai. "Obivateliai" lenkiškumo palaikytojai ir 1890 m. "Vienybė Liet." apie juos. Jų palinkimas lietuvių pusėn, kun. P. Abromaičiui atvykus į Mahanoy City (1888 m.). Lietuvių aukos ir jų fondas, kurį nori gauti New Yorko lietuviai. Ginčai, vaidai, delto kilusieji, užauga, pasididina "Wienibei Lietuwnikų" parodžius newyorkiečių vadų plauką—jų norą įsikurti "nepri gulmingą nuo Romos dogmatų" parapiją. Dar labiau užsikuria vaidų ugnis "Lietuwiszkam Balsui" ir "Wienibei Lietuwnikų" pradėjus garsinti aštrias polemikas—raštus, persisunkusius asmens puolimais, nešvariausiais koliojimais.

XXIII. "Lietuviškojo Balso" ir "Wienibės Lietuwnikų" chamizmu persisunkusių polemikų pavyzdžiai—usnių, dilgėlių, piktžolių sėkla, Amerikos lietuvių kultūros dirvonuose pasėta.

XXIV. SEPTYNIŲ METŲ KRONIKĄ (1884-1900)

Susišelpimo ir tikybinės organizacijos Chicagoje, Mahanoy City, New Yorke. Leidėjas Tvarauskas sutaria su J. Šliupu leisti laikraštį "Uniją" (1884). Lietuvių Parapijos Pittston'e ir Waterbury'je. "Lietuvos Mylėtojų" draugija "Lietuviškam Balsui" leisti. J. Šliupo nenusisekęs pasiryžimas sukurti "neprigulmingą nuo Romos lietuvišką parapiją" New Yorke (1885). Lietuvos krikšto 500 metų minėjimas. Antanas Pajaujis ir Juozas Paukštis pradeda leisti savaitraštį "Wienibe Lietuwniku." Susišelpimo draugijos: Brooklyn'e, Chicago'je, Cleveland'e, Mahanoy City, Plymouth'e. Lietuvių (ir lenkų su slavokais) parapija Freeland'e. "Susivienyji-mo Visų Lietuwninkų Amerikoje" ir "Susivienyji-mo Lietuviškų Katalikiškų Draugysčių" susikūrimas.)1886) Lietuvių parapijos Baltimorėje ir Hazleton'e (bendrai su lenkais). Susišelpimo draugijos Baltimorėje, Gilber-ton'e, Mahanoy City, Mount Carmel'yje (1887). Nenu-sisekęs 6 mėnesių straikas angliakasyklose. Susišelpi-mo draugijos Ansonijoje, Conn., ir Penn'a miesteliuose: Freeland'e, Hazleton'e, Pittsburg'e, Pittston'e, Scrant-on'e, šenadoryje, Mahanoy City. Šv. Juozapo parapija Brooklyne (vėliaus pakrikusi). Laikraščio "Saulės" pa-sirodymas (1888). Susišelpimo draugijos Boston'e, Chi-cagoj, Pittsburg'e, Plymouth'e, Shamokin'e ir šenadoryje. Kun. A. Burbos nemalonumai su lenkais parapijiečiais ir lietuvių parapijos įsikūrimas Plymouth'e. Lietuvių Mokslo draugija Baltimorėje. Lietuvių Teatro draugija Plymouth'e, sulošusi teatrą naujos parapijos naudai ((1889). Susišelpimo draugijos Philadelphijoje, Pitts-burge ir Wanamie'je. Lietuvių Teatro draugija Maha-noy City. Šv. Antano parapija Philadelphijoje (vėliaus deliai iškilusių vaidų pakrikusi). Vaidai "Susivienyji-me Lietuvių Amerikoje," Mahanoy'jaus seime iškilusieji.

XXV. Sukurtųjų iki 1890 metų parapijų, labdarybės ir kultūrinių draugijų, taipgi perijodinių ir kitų leidinių sąrašas.

XXVI. PRIEDAS.—PASARGOS.—Dr. V. Kudirkos du laišku Dr. J. Basanavičiui, kur prisimena apie Amerikos lietuvių laikraščius. Jono Šliupo "Aš ir Lietuva." Jur-gio Matulevičiaus vieša gromata 1889 m. "Wienibeje Lietuwniku" (N17). M. J. Andriukaičio du laišku M. Jankui, rašytu tuoj po "Liet. Balso" mirimui. Kun. A. Burbos raštas "Vienybėje Lietuwninkų"—Atsakymas Dr. J. Šliupui ir I. Andriukaičiui. Kun. A. Burbos ran-kos rašto (Dr. J. Šliupui) kopija. Martyno Jankaus, "Aušros" leidėjo rankos rašto kopija apie to laikraščio reikalus.

AMERIKOS LIETUVIAI XIX SIMTMETYJE.

Literatura

Album Pamiątkowy z okazji Złotego Jubileuszu parafii sw. Stanisława K. Chicago, Ill., 1867-1917.

A. a. kun. Juozas Žebrius. Parašė J. B. Išleido autorius. Spausdino "Tėvynė," 1915, New York, N. Y.

1891-1916 Album Jubileuszowy parafii sw. Stanisława, New York, N. Y. (naujos šventynės sukaktuvėse).

Amerika arba rinkinys įvairių faktų ir tt., surinkta V. K. Račkausko, "Tėvynės" redaktoriaus. "Jaunosios Lietuvos" leidinys. Spausdino "Tėvynės" spaustuvė, New York, N. Y., 1915.

Amerikos Lietuviai Katalikai ir jų Parapijos (1911 savaitraščio "Žvaigždės" N15, Philadelphia, Pa.).

Amerikos Lietuvių Katalikų Metraštis 1916 m. Tvarkė ir redagavo kun. P. Lapelis. Išleido Lietuvių Katalikų Spaudos Draugija. "Draugo" spauda, Chicago, Ill. Raštas "Kai kurios Lietuvių Katalikų Parapijos Amerikoje."

Amerikos Lietuvių Kronika, 1808—1903. Iš kun. A. Miluko paskaitų. Pranaičių Julės leidinys. "Žvaigždės" spauda, Philadelphia, Pa., 1931.

Amerikos lietuvių parapijų 1929 metų statistika (kun. Draugelio sutraukta)—"Tiesos Kelije," Lietuvos kunigų organe. Kaunas, 1936.

Amerikos Lietuvių R. Katalikų Susivienijimo Istorija 1886-1936. Parašė prof. kan. F. Kemešis. Išleido Am. L. R. K. Susiv.

Apžvalga — Žemaičių ir Lietuvos Apžvalga. Katalikiškas laikraštis, išleidžiamas draugijos milėtojų savo brolius artojus dėl naudos visiems Žemaičių ir Lietuvos Katalikams. Tilžėje, 1890. Kasztu ir spaustuve O. V. Mauderode.

Atsiszaukimas i Lietuwininkus viso swieto. Asz ir Lietuwa. (New York, 1885, Jono Szlupo raštas.)

Auszra—Laikrasztis išleidžiamas Lietuvos milėtojų, Tilžėje spausdinta už pinigų skaititojų "Auszros" pas O. V. Mauderodę 1883, 84, 85 ir 86.

"Bostono Lietuviai ir Jų Draugijos Pamario Keleivio (kun. J. Žebrio) raštas 1895 m. "V. L. (p. 180).

Catholic Directory Šiaurės Amerikos hierarchijos metraštis.

„Dirva“, bertaininis žurnalas pradėjo eiti 1898 m., Shenandoah'ryje ir ėjo iki 1903 kun. A. Miluko leidžiamas ir vedamas. 1903 m. susijungė su Tilžėje ėjusia „Žinyčia“ ir ėjo kaip „Dirva Žinynas“ iki pabaigai 1906 metų. Amerikoje „Dirvos Žinyno“ knygelės buvo pažymėtos „Dirvos“ vardu.

„Dirva,“ savaitinis laikraštis, leidžiamas Ohio Lietuvių Spaudos Bendrovės Cleveland'e, Ohio (6820 Superior Ave.) nuo 1915 metų.

„Dvasiaszki reikalai didžiojo New Yorko (valstybės) lietuvių.“ Kun. J. Zebrio raštas. '95 "V. L.," p. 288-289.

Dziennikarstwo Polskie w Ameryce i jego 30-letnie dzieje. Opracował Henryk Nagiel, Chicago, 1894.

The Encyclopedia of the Social Sciences. The Mac-Millan Co., New Yor, 1937.

Gazietą Lietuwiszka, Rasztas paszwestas del Lietuwinkų Amerikoje, 1879 New York. Iszduotojas M. Twa-rauckas.

„Garsas, laikraštis paszwestas milėtojams tėvynės Lietuvos“, savaitraštis leidžiamas Tamo Astramsko, ėjo Shenandoah, Pa. nuo 13 d. spalio 1892 iki rugsėjo mėn. 1894.

Garsas Amerikos Lietuvių. Savaitraštis, leidžiamas iš Shenandoah nuo 1895 metų. kunigų P. Abromaičio ir J. Žilinsko, nuo 1896 m. daugiau kunigų, paskui Garso Leidėjų Bendrovės—Garsas Publishing Co. 1897 ir pradžioje 1898 metų tas laikraštis turėjo Pittsburghe savo biurą. Nuo 30 d. gegužės 1898 m. perkeltas iš Shenandoah, ėjo iš Minersville, Pa., kun. V. Matulaičio globojamas iki 17 d. lapkričio 1898. Perkeltas į Elizabeth, N. J., ėjo nuo tos dienos (lapkričio 17), leidžiamas naujos bendrovės (iš kunigų: B. Žindžiaus, A. Kaupo, J. Kaulakio ir M. Sedvydžio). Sustojo ėjęs 1899 m. Nuo 29 d. rugsėjo 1897 m. iki 6 d. balandžio 1898 m. buvo spausdinama „Garso Amerikos Lietuvių“ laida su antgalviu „Pasaulė,“ su biuru Elizabeth, N. J., globojamu D. Brazinsko ir kun. B. Žindžiaus.

Garsas, Lietuvių Romos Katalikų Susivienijimo Amerikoje organas, ėjęs Brooklyne, dabar Wilkes-Barre, Pa.

Historia Polska w Ameryce. X. Waclaw Kruszk. Milwaukee, Wis. Drukiem Spolki wydawniczej Kuryera, 1905-8 (13 tomų).

History of the United Mine Workers of America, by Evans Chris. Indianapolis, 1918--920 (2 tomai).

The History of Trade Unionism, by Webb, Sydney & Beatrice. London, 1920.

A History of American Mining, by T. D. Rickard. New York, 1932.

Instatai Brolystės Lietuvių Nepriugulmingų Ukėsų Kliubo New Britain, Conn. Uždėtas 7 d. vasario, 1897 m. So. Boston, Mass., spauda "Keleivio," Broadway, 1913.

Jaunatvė—gyvenimo pavasaris. Rinkinys biografiškų broožų iš gyvenimo Dr. J. Šliupo. 1927 m. Spaustuvė "Titnagas," Šiauliai.

Ką lenkai apie Lietuvius rašo ir kur yra teisybė—kun. A. Burbos raštas '95 m. "V-bės L." 12-oje numerių—pradžia N34 (p. 403), pabaiga N43 (p. 512).

Kun. J. Kuro Atsiminimai. Užrašė Kun. Dr. M. Ražaitis. 1937 m. "Amerika" (pradžia balandžio 9-os d. laidoje—iki birželio mėnesio).

Liber Parochiae Lituanorum S. S. Trinitatis in Wilkes-Barre, Pa. (kun. Burbos rankraštis W.-B. parapijos archyve).

"Lietuwiszskasis Balsas." Tas laikraštis yra turtu Lietuvos mylėtoju. Redytojas Jonas Szlupas. Iszeina du syk ant mėnesio. Adresas: Jonas Szlupas, 43 Spring Street, New York." Pradėjo eiti 1885 m.; 1887 m. ėjo maželyčių knygučių pavidale sykį į mėnesį ir rečiau. 1888 metais perkeltas šenadorin, kur 1889 m. pradžioje sustojo ėjes.

Lietuwiszkieji Rasztai ir Rasztininkai. Raszlaviszka peržvalga parengta Lietuvos mylėtojo. Kasztai Baltimorės, Md. L. M. Draugystės. Tilžėje 1890.

Lietuviai Amerikoje. Parasze Jr. Jonas. Plymouth, Pa., 1899. Spaustuvėje "S. L. A."

"Lietuvių Balsas į jaunąją kartą Lietuvos didžponių, dvarponių ir bajorų," redakcijos vardu raštas (parašytas A. Jakšto), 1903 m. "Dirvos-Žinyno" N1.

„Laisvoji Mintis“, mėnesinis Iliustruotas Mokslo ir Literatūros Laikraštis, išleidžiamas Bendrovės „Laisvoji Mintis“, Chicago, Ill. ir Scranton, Pa. N. 16. 1911 m. pasirašo Manager A. Olszewski, 3252 So. Halsted St., Chicago, Ill.

Lietuviai! ar gerals keliais žengiamo priekyn? Nuosirdus atsiliepinimas į lietuviškąją visuomenę Dr. Jono Šliupo. Shenandoah, Pa., spauda "Darbininkų Vilties," 1907 m.

"Lietuvių Kolionijų Istorija Amerikoje raštas, 1923,

"Žinyne," išleistame Amerikos Lietuvių Rymo Katalikų Kunigų Sąjungos.

"Maskoliški Laikraščiai" (Graždanin) apie Amerikos Lietuvius," 1898 m. "Garse Am. L.," N10-12.

Medžiaga Amerikos Lietuvių Bibliografijai, Pranaičių Julės raštas 1923 "Žvaigždės" No1 ir 9.

The Miners' Freedom, by Goodrich, Carter. Boston, 1925.

John Mitchell the Miner, by E. Gluck. New York, 1929.

Motinėlės Draugija. Kun. A. Miluko paskaita. Pranaičių Julės leidinys, "Žvaigždės" spauda. Philadelphia, Pa., 1932.

Newarko lietuvių parapijos fin. sekr. knygos: "Su pamaczu Pono Diewo ir su noru Draugistes Szwięto Jurgio Prasideio parapija Lietuwiszka Newarkie N. J. po wardu Szwečausios Szyrdies Pono Jezuso Miatuosie 1894 30 diena moiaus. Kniga užwesta per sekr. fin. A. K. Sweetra."

Padėjimas Lietuvių Tautos Rusų Viešpatystėje. Grafo Lelivos sociologiskas paiszinys. Vertė A. Kaupas. Išleista kasztais kun. A. Miluko, Garso Amerikos Lietuvių spaustuvėje, Shenandoah, Pa., 1896.

Paminėjimas 35 metų sukaktuvių nuo įsteigimo šv. Juozapo Lietuvių Rymo Katalikų parapijos Mahanoy City, Pa., rugsėjo 30 d., 1923.

1888-1923. Paminėjimas 35 metų sukaktuvių nuo įsteigimo šv. Juozapo lietuvių parapijos Mahanoy City, Pa.—šv. Juozapo parapijos istorija.

Pergyventos Valandos (Karovjaus Laiškai). Parašė K. A. K(aupas). Lėšomis Lietuvių Katalikų Tiesos Draugijos ir ir Lietuviškų Kunigų Amerikoje. "Žvaigždės" spaustuvėje, Shenandoah, Pa., 1906.

Pirmieji Amerikos Lietuvių Profesionalai ir Kronika, t. 1 ir 2. Iš kun. A. Miluko paskaitų. Pranaičių Julės leidinys, Philadelphia, Pa., 1931.

Pittstono Lietuvių Istorija, išleista minint Lietuvių Romos Katalikų Švento Kazimiero Parapijos įkurimo 50 metų sukaktį (1885—1935). Išleista šv. Kazimiero parapijos lėšomis, 1935 m.

"Rytas, szejminiszka draugiszka ukiszka nedėlnis lietuviszka laikrasztis," pradėjęs eiti 1896 m. vasario 27 d., leidžiamas kun. Jį Žebrio, 53 Green St., Waterbury, Conn. Liovėsi ėjęs 27 d. lapkričio 1898 m., kun. J. Žebrių vyskupui iškėlus į New Britain klebonu. Šio

vietininkas kun. P. Saurusaitis, atpirkęs spaustuve leiddo "Bažnyčios Tarną," baigusį savo dienas 1900 m. su 19-tu tų metų numeriu.

Suskaita arba Statistika visų lietuviszkų knygų atspautų Prusuose nuo 1864 iki pabaigos 1896 metų. Surašė A. Jonas Zanavykutis (sk. Angrabaitis.—Red.).

„Saulė" ėmė eiti 1888 m. iškart kaipo savaitraštis, paskiaus du kart savaitėje. Leidėjas D. T. Baczkaukas, 439 W. Pine St., Mahanoy City, Pa.

Saulės Kalendorius, 25 m. sukaktuvėse (1888—1913).

"Skaitlius draugysčių liūdiija apie tautišką gyvumą Connecticut'o lietuvių." Mažučio raštas ('95 "V. L.," p. 250-251).

Suskaita arba Statistika visų lietuviškų knygų atspautų Amerikoj nuo pradžios Lietuviszkos Amerikon emigracijos iki 1900 metų. Surasžė Jr. Jonas. Kasztais fondo Liet. Parodos Paryžiuje. Plymouth, Pa., 1900 m.

Susivienyimo Lietuvių Amerikoje Istorija, išleista S. L. A. lėšomis, "Tėvynės" spauda, 307 West 30th St., New York, N. Y.

Šv. Pranciškaus Lietuvių Parapija. 30 metų sukaktuvėms paminėti.

Spaudos Laisvės ir Amerikos Lietuvių Organizuotės Sukaktuvėse. Antra laida, Pranaičių Julės lėšomis, A. Milukas & Co., Philadelphia, Pa., 1926.

Šv. Kazimiero Seserų Kongregacija (Mt. Carmel'io parapijos 40 m. sukaktuvių parfinėjimui). Parašė Kun. Dr. J. B. Končius. Mt. Carmel, Pa., 1932.

Tėvynės Sargas, mėnesinis laikraštis, paskirtas dvasiškam ir medžiagiškam lietuvių tautos sulaikymui per jos apšvietą. Tilžėje 1896—1904.

Tėvynė, Metai I. Literatūros, mokslo ir politikos mėnesinis laikraštis, Susivienijimo Lietuvių Amerikoj organas, ėjo iš Mt. Carmel, Pa. Rėdytojas J. Jonas (sk. kun. J. Žilinskas—Red.), su tokiu pat antgalviu ėjo 1897 ir 1898 m. iš Shenandoah, Pa. (103 E. Lloyd St.), 1899 m. ėjo iš Plymouth, Pa. Per ištisus 1898 ir 1899 m. "Tėvynė" garsinosi esanti priedas prie Tilžiškio "Varpo." 1900 m. "Tėvynės," jau savaitinio laikraščio, ėjusio iš Philadelphijos, redaktorias buvo kun. A. Kaupas ir T. Astramskas.

Tėvynė, savaitinis laikraštis, leidžiamas Susivienijimo Lietuvių Amerikoje, eina iš New Yorko (307 W.

30-th St.), nuo 1910 po šiai dienai. Pradėjo eiti iš Bostono, Mass., 28 d. sausio 1908, V. Jokubyno redaguojama iki 1911 m. Paskui apie metus jos redaktorium buvo Vidikas (Tauras) ir V. K. Račkauskas iki 1918 m., šio įpėdiniais buvo P. Purvis ir S. E. Vitaitis, kurs ir dabar eina redaktoriaus pareigas.

Trumpa Peržvalga Lietuvystės Darbų Amerikoje 1892 metuose (Kun. A. Burbos 96 puslapių knygelės, atspausdintos J. Paukščio spaustuvėje).

Trumpa Hartfordo Lietuvių Kolonijos Istorija, 1923.

U. S. Coal Commission, Report 68th Congress. Senate Document 195, 5 vols., 1925. Coal Miners' Struggle for Industrial Status, by Suffern, New York, 1926.

The United Mine Workers of America as an Economic and Social Force in the Anthracite Territory, by Walsh, W. J. Washington, D. C., 1931.

Užstanawymai Prowu Lietuwiszkos Taworszczystes Broliszkos Pamaczės po wardu szw. Juozapo Apekuno Pannos Marijos, Patrono musu lygos ir smerties. Uždėtos Williamsburge, 1886. Drukarne "Wienibė Lietuwniku," J. Pauksztio, Plymouth, Pa., 1887 (15 pusl.).

Wienibė Lietuwniku (Wien. Liet. W. L.), nuo 1890 metų "Vienybė Lietuwniku" (Vien. Liet. V. L.), savaitraštis, pradėjęs eiti 1886 m. Plymouth, Pa., 1907 m. perkeltas Brooklynan, N. Y., kur 1933 m. subankrutavo. Tais pačiais metais atgaivinta, leidžiama kaip "Vienybė." Nauji šito laikraščio leidėjai pasivadino Lithuanian Press Corporation ir 1937 m. leidžia jį kasdien.

Valtis. Nedėlinis laikraštis (16 puslapių knygų formate). Ant pirmojo numerio, išėjusio Plymouth, Pa., 1894 m., balandžio mėnesio 4 dieną iki 30-am (tų metų spalio mėn. 24) pažymėta, jog pinigų siųst reik šiuo antrašu: Joseph Pauksztys, Plymouth, Luz. Co., Pa. Nuo 31-jo numerio (tų metų spalio 31 d. laidos) iki N56 (paskiausiam, išėjusiam 1895 m. balandžio 24 d.) pinigams antrašas tas pats, bet pasarga: "Rankraszczius bei korespondencijas siųsti: Kun. A. Burba, L. Box 1053, Plymouth, Luzerne Co., Pa." Visą ėjimo laiką spaudos lėšas apmokėjo kun. A. Burba, jis ir tvarkė visą laikraštėlį.

„Viltis“, lietuviszkai tautiszkas, darbininkiskas laikraštis. Iszeina kas subata Shenandoah, Pa. Iszduotojas ir rėdytojas V. Stagaras. Pradėjo eiti 4 d. vasario 1899 m. 1900 metais „iszdavėjas ir rėdytojas V. J. Stagaras ir J. Montvila“. Sustojus eiti 1901, atgijo 1907

kaipo „Darbininkų Viltis“ V. Šliakio leidžiama iki 1914 metų.

Varpas, literatūros, politikos ir mokslo mėnesinis laikraštis. Metas I, 1889. Išduodamas kasztu Susivienijimo Lietuvos inteligentų. Atsakantis rėdytojis Martynas Jankus pas E. Weyerį Tilžėje (ėjo Prusuose iki spaudos atgavimo).

“Vienybės” metraštis 1926 metams.

1895—1935 40 metų Jubiliejaus atmintis. Elizabetho N. J. Lietuvių Rymo Katalikų šv. Petro ir Povilo parapijos sukaktuvių leidinys.

„Vienybės Lietuvininkų“ 25 metų sukaktuvių jubilėjus (1886—1911), Brooklyn, N. N. 1911.

World's Popular Encyclopedia. The World Syndicate Publishing Co., Cleveland, O., New York, N. Y.

Žvaigždė, savaitraštis, pradėjo eiti 1901 iš Brooklyn, N. Y., 1904 m. perkeltas šenadorin, vėliaus 1909 Philadelphiaj. Nuo 1923 metų mėnesinis, o nuo 1926 bertaininis žurnalas. Dabar leidžiama A. Miluko & Co., Philadelphia. Redaktorė J. Pranaičiūtė.

1923 m. Žinynas. Izleido Am. Liet. R. K. Kunigų Sąjunga (Red. kun. Bartuška).

SUTRUMPINIMŲ PAAIŠKINIMAS

W. L. ir V. L.—Wienibe Lietuwniku; Vienybė Lietuvninkų; G. A. L.—Garsas Amerikos Lietuvių; T.—Tėvynė; G. L.—Gazieta Lietuwiszka; Sp. L. ir A. L. Org. Suk.—“Spaudos Laisvės ir Amerikos Lietuvių Organizuotės Sukaktuvės”; P. Am. L. Prof.—Pirmieji Amerikos Lietuvių Profesionalai ir Kronika; Am. L. Kr.—Amerikos Lietuvių Kronika; A. L. K. M.—Amerikos Lietuvių Katalikų Metraštis; P. L. I.—Pittstono Lietuvių Istorija; I. Ch. L.—Istorija Chicagos Lietuvių; R.—Rytas; Sus. ar. St.—Suskaita arba Statistika V. Liet. knygų ir tt.; V. M.—Vienybės Metraštis 1926 m.; žv.—Žvaigždė; L. A.—Lietuviai Amerikoje; Ar g. k.—Lietuviai! ar geras kelias žengiamo priekyn? (Dr. Šl.) “L. B.”—Lietuviškasis Balsas.

Ant sekančių puslapių 218—241 pakartojame iš knygų „Amerikos Lietuviai XIX Šimtetyje“ aprašymą Brooklyno ir New Yorko lietuvių naujokynių taipgi „Liet. Balso“ ir „Wienibes Liet-ku“ polemikos.

XXII.

XXII. Tikrasis "lietuviškos parapijos" šenadoryje pobūdis, ne kaip ji atrodė ką tik atvykusiam iš Lietuvos kun. A. Burbai. "Obivateliai" lenkiškumo palai-kytojai ir 1890 m. "Vienybė Liet." apie juos. Jų palin-kimas lietuvių pusėn, kun. P. Abromaičiui atvykus į Mahanoy City (1888 m.). Lietuvių aukos ir jų fondas, kurį nori gauti New Yorko lietuviai. Ginčai, vaidai, delto kilusieji, užauga, pasididina "Wienibei Lietuwnikų" parodžius newyorkiečių vadų plauką—jų norą įsikurti "nepri gulmingą nuo Romos dogmatų" parapiją. Dar labiausiai užsikuria vaidų ugnis, "Liet. B-sui" ir "Wieni-bei Liet." prapliupus nekultūriniais ginčiais. Šenadorio gaudagrašiai dėka tiems vaidams sugeba pasisavinti viešam reikalui suaukotus grašius.

Kun. A. Burba, atvažiavęs Amerikon šenado-rio draugijų lėšomis (žr. "L. A.," p. 37, š. kn. p. 86), sužinojo tenykštės "lietuviškos parapi-jos" lenkų kleboną jau gerai pramokusį lietu-viškai ir drūčiai įsigyvenusį lietuvių parapijiečių tarpe. Tad jis (kun. B.) priskaito tą parapiją prie bendrų lenkų lietuvių organizacijų. Bet kaip kitur patėmijau (žr. š. kn. Sk. III ir IV—Red.), lietuviška to miestelio visuomenė nepa-metė vilties lietuviškai tvarkytis, o jei ne, tai naują vieniams lietuviams parapiją kurti.

Lenko klebono ir jo tvarkos palaikytojais bu-vę čia keli biznieriai, daugiausiai lenkes pačias vedusieji ir "obivateliais" vadinamieji. Apie šitųjų vyrų ypatingą įtaką pirmose dviejose me-tų dešimtyse plačiai rašiau "Lietuviai Pennsylv-anijoje" knygoje (p. 60). Tiks ir šį vakarą pakartoti iš tų knygų 10-jo skyriaus dalį "Sta-tistikos skaitlinės apie bemokslus ateivius lietu-vius" (ir šenadoriečius):

"Keli šimtai šenadoriškių lietuvių daugiausiai būvę bemoksliai, analfabetai, kurių visokius raštiškus reikalus atlikdami gudruoliai jų vardais dažniausiai savo asmeninius įsitikinimus mėgdavo primesti akiai klausantiems rankpelniams.

V. K. Račkauskas savo knygoje "Amerika,"* pasiremdamas Jungtinių Valstybių valdžios statistika, parodo, kad per 16 metų (1899-1914) 122,717 lietuvių atėvių nemokėję nei skaityti nei rašyti, o tik 11.32 mokėję skaityti, bet nepažinę rašto. Mums visiems gerai žinoma, kad pradžioje atėivijos tas bemokslių skaitlius kur kas buvęs didesnis. "Liūdnas apsirėiškimas," anot Račkausko, kad "iš 100 lietuvių atėvių būvę visiškai analfabetai 42 vyrai ir 54 moterys, gi moką skaityti, tik nemoką rašyti: vyrų—3, moterų—5." Išėivijos pradžioje "tas apsirėiškimas" buvo dar liūdnesnis.*

Apie Šenadorio vadų—"obivatelių" akiplėšrumą 1890 m. "Vien. Lietuvniukų" (N37) tulas Žvirilis rašė:

"...Mūsų ponai 'obivateliai'...vis laiko birbynę prie savo nelemtų lūpų...ir malonėtų, kad kožnas bevienas pagal jų birbinimą šoktų... Pernai metą mūsų 'obivateliai' parsikviesdino iš Lietuvos vieną daktarą (Jasinskį—Red.). Jie...tikėjosi, jog šis pagal jų fantaziją viską dirbs. Pažinę dabar, jog žmogus apšviestas, priegtam lėtas, tykus ir teisingas, negali sutikti su tamsiais egoistais, ėmė ant jo mesti akmenimis, paniekinimu ir spėsti visokias žabangas..."

Prie uolesnių lenkiško režimo palaikytojų reikia paminėti K. Karpauską, pirmąjį savo namuose įitaisiusį karčiamą—"saliuną." Jam pirm viso ko rūpėjo kuodaugiaus klientų pasigauti. Kiek pirmiaus už Karpauską karčiamos bizniu vertėsi kitas lenkų lietuvių vienybės palaikytojas A. Stankevičius, bet jo karčiama buvo iš-

*1897, Mauderodės spaustuvėje.

nuomuotuose namuose. Jis pirmas iš ateivių pradėjo ir numirėlius laidoti. Pakartosiu čia, ką anuomet minėjau "Spaudos Laisvės" ir Amerikos Lietuvių Organizuotės Sukaktuvių" knygoje (p. 601):

"Andrius Stankevičius. Jo tikra pavardė Kačkauskas. Po lenkmečio jo tėvas turėjo bėgti iš žiežmarių parapijos, Trakų pavieto į Suvalkiją ir gyveno kurį laiką Vilkaviškyje po Stankevičiaus pavardę. Andrius Stankevičius, atvykęs Amerikon 1873 m., iš karto gyveno Gilberton'e, čia jau už kalno nuo šenadorio pas Bartaševičių, buvusį Simno kanceliarijos raštininką, turėjusį bėgti iš Lietuvos dėl savo gudrybių daugybės. Šis ir daugiau jam panašių raštininkėlių arba vaitų, iš tėvynės priverstų bėgti, daug prisidėjo prie pavidimo šenadorio 'lietuviškos parapijos' lenkų globai..."

Uolus lenko klebono šalininkas buvo jo zakristijonas Balčūnas, suvalkietis dzūkas. Jojo vaikai vėliaus, devyniasdešimtais metais, buvo pionieriais kandidatais į urėdus, statomais socialistų partijos šenadoryje ir abelnai Schuylkill'o apskrityje. Prie jų vėliaus prisišlijo ir kun. Lenarkevičiaus buvusio vargonininko žentas vaitininkas Kazūnas (žr. "Pirm. Am. Profes.," t. II, 1, 113).

Už bendrą sugyvenimą su lenkais galvą guldė ir Jonas Mioldažis. Jonas Mioldažis, vedęs vienos Mount Carmel'io lenkų šeimos dukterį, šenadory išgyveno kaip įtakingas rūbų siuvėjų dirbtuvės savininkas ir savo švelniu apsiėjimu įgijo didelę įtakmę tarp vietos lietuvių. Tik 9-tos dešimtys metų pabaigoje, Mahanoy City lietuvių klebonui kun. P. Abromaičiui pradėjus

kurti Šenadoryje lietuvių parapiją, jisai su viršminėtu (p. 34) Jonu Bobinu atsirado pirmutinėse "obivatelių" eilėse, pritariančių grynai lietai lietuviškai parapijai ir aukojusių jos reikalams po šimtinę.

Mat, Mahanoy'aus lietuvių kleboną, kun. Abromaitį iš Krosnos parapijos ir po kelis metus buvusį vikaru Rudaminoje ir Punske, pažinojo ir gerbė šimtai šenadoriečių, irgi atvykusių čion iš tų parapijų.

Savo teisių jieškojusieji šenandoriečiai lietuviai 1877-1900 metais lietuviškumo reikalams nesigailėjo penkinių ir dešimtinių. Nepaisant didelių išlaidų, kokias darydavo jų advokatai ir atstovai, besilankydami Philadelphijos vyskupijos kurijoje ir pasaulinių teismų įstaigose (Pottsvillėje), dar 1885 metų pabaigoje jų išde buvo per 800 dolerių. Tuos pinigus mėgino išgauti New Yorko "šv. Traicės parapijos draugijos" naudai atsiųstas jos sekretorius J. Šliupas. 1886 m. "Liet. Balso" N1 (p. 7) skaitome apie kątik įvykusį Šenadoryje susirinkimą, kuriame jis:

... į 50 susirinkusių lietuvininkų tarp kito pakartojo kun. A. Varnagirio prašymą, kad "visi broliai tapė užprašyti, idant neštų pagelbą pinigais del statymo Naujame Jorke lietuviškos bažnyčios: ta mintis taipgi liko mielai priimta, ir liet. draugystės ima kolektavimą į savo rankas... Negana to. Girdėjau nekuriuos darant sutarimą, kad geriaus Šenadoryje sudėtus 800 dol. del statymo liet. bažnyčios pirm poros metų atiduoti Naujorko parapijai del atjieškojimo nuo kasierių, kurie bene tik yra užmiršę apie buvimą anų pinigų jų kišenėse. Žinoma, lietuvininkai Naujo Yorko negaišuodami nei

valandos atjieškos tuos pinigus, kaip tik turės kvitas savo rankoje. " (1886 m. "L. B., p. 7.)

Bet kitaip manė šenadoriečių lietuvių dauguma. Pasak tą patį "L. B-so" raštą, buvę šenadoryje lietuvių jau apie 3,000. Sumanymas atiduoti "New Yorke siuvėjams" angliakasių sunkiai uždirbtus 800 dolerių sukėlė nemaža ginčų. Tuos ginčus padidino greitu laiku (vasario mėnesį) pasirodžiusieji šenadoryje pradėjusio eiti Plymouth'e, Pa., naujo lietuviško laikraščio, "Wienibes Lietuwniku" platintojai.

Newyorkiškie "L. Balso" leidėjai nesigailėjo naujam laikraščiui pavydo smūgių; puolamojo bičiuoliai irgi mokėji atsikrsti, juo labiau, kad greit paaiškėjo, kokio plauko tie rengiamos New Yorke parapijos ("nepriugulmingos nuo Romos dogmatų"*) vadai buvę.

"Wienibe Liet." ('86, N15) pakartojo Scrantono katalikų vysk!po O'Haros pasmerkimą tokių, ką "nepriuguli prie Bažnyčios...ką miestuose be kunigo, kaip tai New Yorke, turi užsidėję draugystes, kurias vadžioja beveris arba kitoki." Gi sekančiame (16-me) to paties laikraščio numeryje ilgesnis raštas parodė, iš 165 prisirašiusiųjų prie "šv. Traicės parapijos draugijos" tik 50 buvę velykinės išpažinties." (Žr. šių kn. "Priede.")

1886 metų ginčų ginčai, vaidų vaidai šenadoryje, Amerikos lietuvių sostinėje, pasiekė auks-

---

*Kaip pats Dr. šliupas vėliaus—1907 m.—prisipažino savo atsiliėpime (žr. šių kn. p. 196).

čiausios laipsnio, kuomet tų pačių (1886) metų vasarą "L. B-so" ir "W. L-kų" korespondentai ėmė vieni kitus per savo laikraščius kolyti. Kad skaitytojas galėtų turėti supratimą apie tų ginčų pobūdį, sekančiame skyriuje pakartosiu jų keletą. Tie ginčai neigiamai veikė į Šenadorio "lietuviškos parapijos" reikalus tuom labiau, kad tos parapijos reikalų gynėjai irgi irgi nekaip tiko savo darbui. Pakartosiu čia apie juos keletą sakinių iš "Spaudos Laisvės ir Amerikos Lietuvių Organizuotės Sukaktuvių" knygu (p. 450-451).

Lietuvių delegacijoms, važinėjusioms kelis kart į Philadelphia pas arkivyskupą Ryan, nesisekė įtikrinti Ganytoją, kad jie "ne lenkai"... buvę nemaža pačių lietuvių, ypač vedusių lenkes pačias, kurie lietuvius, savo kalbos teisių ieškančius, išrasdavo vien paprastais triukšmadariais.

Lietuvių vadais tose varžytinėse buvę Andriukaitis, Čižauskas ir Mickevičius (Miller). Šis paskutinis, labai įdomus asmuo, paėjo nuo Vilkaviškio. Senio didžponio Gawronskio lėšomis išleistas mokintis Anglijoje, buvęs tūlą laiką Galicijoje užveizdu kokio dvaro, paskui Škotijoje nekurio lenko pono įgaliotiniu prie kokių ten angliakasyklų; vėliaus, ponui mirus, jis vedė jo pačią ir įsitaisė baldų krautuve Londone. Tą nubankrūtijęs atsidangino Amerikon (Šenadorin), kur surinkęs kiek pinigų lietuvių kapinėms įrengti, dingo su pinigais.

Po kiek laiko Mickevičius-Milleris atsirado vėl New Yorke ir daug nemalonumų pridarė lietuviams, besirūpintiems įkurti lietuvišką Šv. Traicės New Yorke ir pas-

kui pirmąją šv. Jurgio parapiją Brooklyne. Mirė jis dideliame varge. Aristokratė jo podukra pardavinėjus degtukus New York'o miesto gatvėse. Jo žmona mirusi New York'o miesto pavargėlių namuose. Kaip gerai mokąs angliškai kalbėti, Mickevičius taip Šenadorije, taip vėliaus Brooklyne greit dasigaudavo į visokius lietuvių komitetus, ypač kur reikėdavę žmonių pinigai išleisti.

Be Mickevičiaus-Millerio buvę dar keli gudruoliai, kurie nunešė šenadoriečiams lietuviams keletą kartų šimtais ir tūkstančiais pinigus, suaukotus lietuvių parapijos reikalams.

Andriukaičiui negalima primesti jokios finansinės malversacijos, bet jis, būdamas cholericas ir mėgdamas kam reikia ir kam nereikia smarkiai zanavykiškai uždrožti, daug priešų įgydavo ir savo ginamai teisybei. Baigęs pradžios mokyklą, jis dar mokinęs vienerius metus Veiveriuose. Gyvenimo aplinkybių (vedęs savo turtingų tėvų tarnaitę) priverstas išseivijojej baladotis, jis 1870 metais atvyko Amerikon ir apsigyveno čia jau palei šenadorį mažam kaimtylyje, netoli Fowler'io anglių kasyklos ("Paulės brėkerio"), kuriame duonpelniaivo rinkdamas akmenis išsudaužytų anglių kartu su kitais kompanijos pasamdytais vaikais. Del silpnos sveikatos po žeme dirbti negalėjęs. Prieš pirmąjį didelį kietųjų angliakasyklų straiką Andriukaitis, šiurkščiai agituodamas visų susirašymui į "Darbo Karžygius," irgi ne vieną šenadorišką lietuvių įžeidė. Gi iškilus šliupo vaidams su Tvarausku (1885 m.) už raštus "Unijoje," o paskui 1886 "Wienibei Liet." susikirtus su "Liet. Balsu," Andriukaitis jau tuomet gyrysis, kad jį "Lenarkevičius išvedęs iš katalikų būrio," visai nustojo lygsvaros.

Lenkų lietuvių bičiuolystės šalininkai sugebėjo gudriai panaudoti lietuvių vadų silpnybes, kad nustūmus nirvanon "Lietuviškos parapijos" reikalą, kaip patėmijau knygoje "Lietuviai Penn-

sylvanijoje” (p. 37). Atsirado gudruolių, mokėjusių visomis tomis aplinkybėmis taip pasinaudoti, kad sudilo kažinkaip ir kažinkur “lietuviškos parapijos” jieškotojų fondas. Kaip patėmijau paskaitoje apie kun. Varnagirį,* nei newyorkiečiai, nei “Šenadorio lietuvių parapijos draugijos” neįstengė nei tų nei kitų pinigų atgauti iš tų globotojų, pasisavinusių aukas saviems reikalams.

---

*Zr. “Pirmieji Amerikos Lietuvių Profesjonaliai ir Kronika” knygų p. 57 ir t.; taipgi 1886 m. “Wien. Liet.” N16, “Kunigas surinktus pinigus atidavė į parapijos kasą... o tie pinigai teko tam, kuris Naujorke visus už nosies vadžloja...”

XXIII.

XXIII. "Lietuviškojo Balso" ir "Wienibės Lietuwnikų" chamizmu persisunkusių polemikų pavyzdžiai—usnių, dilgėlių, piktžolių sėkla, Amerikos lietuvių kultūros dirvonuose pasėta.

I.

„Bankieriui ir saliuininkui“ A. Pajaujui su „storninku“ (valgomų daigtų pardavėju) J. Paukščiu rengianties ir paskui nuo vasario 10 dienos (1886) pradėjus leisti savaitraštį „Wienibę Lietuwnikų“. „Lietuwiszkojo Balso“ redaktorius ir jo padėjėjai rašė:

“...Gaila yra, kad, kaip girdime, išduotojas 'Vienybės' eisiąs keliais M. Tvarovskio, kuris gana ilgai sukino lietuvninkus ir vedė į lenkybę. Dar kas yra įstabiausias, kad Paukštis, kaip eina gandas, prisitraukia į rėdytoją p. Bačkauską, kurs šenadoryje praskilbo visokiais negerais darbais, o dabar svetimą pavardę priėmęs kitur gyvena ir tariasi tapti rėdytoju liet. gazetos. Tegul Dievas apgina mūsų tautą nuo tokios gėdos! O tokią gėdą Lietuvai... užkrauti žada vienybė p. Paukščio su lenkais ir lenkliečiais Buffaloje ir Čikagoje... Reikėtų atminti, kad jeigu Paukštis ims gaivinti nauja-lenkiškus darbus, jie ras nevin Amerikos tikruose lietuvninkuose prieštarinę papeiką, o ir Europoje... ('86 "L. B." p. 22, 13 d. vasario.)

* * *

“...Aš... galiu visus darbus pavesti kam kitam, jei Lietuva to norėtų. Tik pavedimą tokiems niekšams kokie susitarė išdavinėti neva "Wienibe Lietuwnikų," vedimą lietuviškų reikalų, kol aš gyvas būsiu, laikysiu ir laukau už nesu-

sipratimą, mūsų broli''?... (1886—16 d. Kovo ''L. B.'')..
''Dar kas įstabiausias, kad Paukštis... prisitraukia į rėdytoją
Bačkauką, kurs Šenadoryje praskilbo visokiais negerais dar-
bais, o dabar svetimą pavardę pasiėmęs, kitur gyvena ir ta-
riasi tapti liet. gazietos rėdytoju. Tegul Dievas apgina mūsų
tautą nuo tokios gėdos!'' (ibidem 1. 22).

''... (kun.) Lanarkevyčius... dabar turi gana darbo
su Paukščio paklode, rėdoma jo pamokslarašio niekšo
Bačkausko, kuris po jo akia už altoriaus... (Seka sa-
kinys, spaudai netinkas.—Red.)

''Paukštis didelę gėdą padarė lietuvninkams Ameriko-
je išleisdamas tokį jovalą, priimdamas tokį kvallą
žmogų už rėdytoją be jokio pradinio mokslo, ir dar
susivalkiojusį nuo galvos iki kulnų. Argi mes lietu-
vinkai galime tikėtiesi kokio gero būvio, jeigu vienas
laikraštis rodydamas tiesų kelią šaukia mus, idant at-
sibustumėme iš sunkaus miego, o antrasis taip vadina-
mas 'Vienybė,' kuris silpną tik apdangalą turi lietu-
vystės, traukia už pasamonų į šuntakį ir lipdo vėl akis
į snaudulį.

''Jeigu nauja paklodė jau suskidusi, tai neilgai trukus
ji susidėvės'' ('86 ''L. B.,'' p. 31).

''... Amerikoje turime tik vieną 'L. Balso' draugystę,
kurią įrengė broliai del tėvynės naudos ir del gero dar-
bininkų, nedora būtų, jeigu broliai del Lietuvos atšaltų
atšaldami del tos draugystės. Aš, kuris esmi rėdytoju
'L. Balso,' noringai galiu visus darbus pavesti kam ki-
tam, jeigu Lietuva to norėtų. Tiktai pavidimą tokiems
niekšams, kokie susitarė išdavinėti neva 'Wienibę Lie-
tuwnikų,' vedimą lietuviškų reikalų, kol aš gyvas, lai-
kysiu ir laikau už nesusipratimą mūsų brolių. Paukštis
ir visa jo šeimyna penėdami savo skaitytojus pasaku-
tėmis ir lenkiškai čigonišku abrakū nukreipia lietu-
vystę nuo tikro lietuviško kelio į šuntakius...'' ('86 ''L.
B.,'' p. 38.)

(Ištrauka iš "Aglės," "L. B." redaktoriaus žmonos, eilinto rašto "Į Paukštį ir Tamašauską" ("L. B.," p. 43-44).

... Susėdę asilai gudrius daiktus rašo,
Ir sudėję rankas visus žmones prašo,
Kad jų klausytų, juos guodotų, mylėtų,
Ir už tuos pamokslus doleriukus dėtų.
Aptemę žmoneliai savo pelną krauna,
Kad tie du asilai mūs Lietuvą rauna...
Pons Paukštis bagotas, tai tik ne lietuvis
Jam gėdą daro prigimtas liežuvis;
Graži jam lenkų varna, o mūsų žirgelis
Yra dėl jojo kaip niekšas daiktelis!
Oi niekše tu Paukšti, kad tai pamatytų
Mūs Vytautas garsus, kaulus išbarstytų...

Taip, broliai lietuviai, jeigu mes klausysime
To asilo, mokslų, laimės nematysime.
Kam jis mus verčia į lenkų vergystę,
Kad mes galim kelti Lietuvos ponystę...
BroLIAI lietuvninkai, tai nėra "Vienybė,"
Pritinka geriausiai jai vardas, "Durnybė,"
Nes mūsų vienybė yr visai kitokia,
Tu patsai, broli, apdūmok, tai moki.
Idant mums pakelti Lietuvą brangiausią,
Reikia jai suteikti Laisvę kuo greičiausiai...
Bėkim mes nuo jojo, kaip nuo velnio juodo,
Bėkim nuo to Paukščio, nuo jo baisaus kuodo...
('86 "L. B.," p. 43.)

"...Paukštis iš Plymouth'o atvykęs keturias dienas po šenadorį slampinėjo, tas bukasnapis daugiau panašus į plėviasparnį, ne kad į plunksnuotą paukštį. Šenadorio lietuviams jis labai nepatiko, nes nekurię patėmyjo, kad naguoti plėviniai sparnai taip esą aštrūs, kad bandė kabintiesi į lietuviško žirgo uodegą, bet šitas kaip spyręs, tai tuojau pas Bobiną nabagas nusiritęs ant patarmės. Bobina pasakęs, kad jis nušausiąs 'L. Balso' rėdytoją, kad jis žirgą paleidęs ant lietuviško

lauko. Šikšnosparnis norint priguli prie gyvulių, o bet nori giminybę laikyti ir lenkiška varna. Nedyvai kad išgamui Bobina gali paleisti strėlą į Naujorką, nužiūrėjęs per pačios žiūroną...

"Būčiau pamiršęs juokus, kokius radau "Wienibėje Naujalenkiškoje": vienas ten apgarsinimas buvo apversnori giminybę laikyti su lenkiška varna. Nedyvai kad išgamis Bobina gali paleisti strėlą į Naujorką, nužiūrpilvių razumas apsivers..."

"Matote, broliai, kad durniaus nereikia jieskoti su žiburiu, nes jis pats pasirodo; argi tokiems kvailiams gazietą išduoti?..." ('86 "L. B." p. 45.)

„L. Balso“ leidėjų susirinkime kalbėta ir per „L. B.“ paleista (p. 46—47) žodeliai:

„Paukščio Vienybe... yra tik rupužių ir velnių vienybe“... (Džiankauskas)... „Paukštis mus velia, bet nedaro žmonėmis... Paukštis nori apiplėšti lietuvnikus“... (P. Pesiackas)... „Paukštis yra areliu, vanagu; jis nevertas ženklo Lietuvos“... (P. R. Ramanauskas...) „Vienybė Paukščio ėmė eiti dėl mūsų iškraikinimo... Paukštelį nubaidykime, kad jis tarpo mūs daugiaus nelekiotų...“ (Avižienius)...

Senadoriškis „Liet. Balso“ rėmėjas Andriukaitis pasirūpino ir per „Aušrą“ (1886, N. 6) išvanoti „Vienybę Liet.“, jos leidėjus ir redaktorių:

Skaitydamas "Aušrą" randu ir pagiriant lietuvius, gyvenančius Amerikoje, bet tų tarpe randasi ir visai netikusių pardavėjų mūsų gaivalo svetimiems. Prie tokių reikia paskaityti išdavėjus nekurio laikraščio, kurs prieš porą mė-

nesių iškišo galvą ant paviršio žemės Plymouth, Pa. Tas laik raštis lyg būtų lietuviškas, kuriame pusę žodžių lietuvišku negalima parinkti, o kita dešinioji pusė yra lyg lenkiški su maskoliškais sukratyti—kaip koks kratinys. Tajį atžagarainį raštpalaikį tur but amerikiški lenkai sutvėrė deliai išardymo lietuviškos vienybės ir susilpnėjimo tos pačios dvasės lietuviškos, kuri jau tuomet per L. Balsą pradėjo nekuriuose broliuose atsigaivinti. Tam netikram laikraščiui praminė neteisingą vardą "Vienybė Lietuvninkų", kurio išduotoju yra Paukštis, o rėdytoju koks pseudo Tomaševskis, pervirtęs iš lenko į lietuvninką. Tas žmogus be jokios tvarkos budamas apie mokslą, gruda į savo gazetą tik piemeniškas pasakutes ir begėdiškus keiksmus ant tikrų lietuvninkų, kurie ano neteisaus mokslo nenor priimti. Ar ne geriaus būtų, kad lietuvninkai Amerikoje daugiau pratintųsi prie skaitymo taip naudingo rašto, kaip yra "Lietuviškasis Balsas".. Mes kime šalin Paukštines, o tverkimės už gerų raštų, nes tik per tuos tapsime žmonėms vertais — mylėtojais tėvynės.

„Susiv. visu Liet.“ suvažiavimo protokole gi dar aliejaus užpilta ant isiliepsnojusių vaidų ugnies, provokuojančiai išniekinus „Paukštį su savo šeimyna“:

“... ištarti paniekinimą J. Paukščiui, išduotojui 'Wiebes' Plymouth'e, už tai, kad paniekino Lietuvos ženklą, stengės suardyti visą pradžią susivienijimo, delegatus visaip kaip išbiauriojo; toliaus už tai, kad jis lietuvninkus parduo-da lenkams, lietuvninkus atkalbindamas nuo susitarimo savo tarpe, ant galo ir už tai, kad drasko giminės laimę gundydamas vyrus barbariškai elgtis su pačioms.” ("L. B." 1886, 1. 126).

Paskelbus naujos organizacijos konstituciją su paraginiu „L. Balso“ (l. 133) užmiršti „kas prieš ką turime kokius kerštus“ ant sekančio to laikraščio puslapio randame pasaldinimus:

„tokie, kaip Paukštys mažai ką stengs nors kn. Varnagiris jam lizdą veja... Ak tos kiaulės Plymouth'e tai tik durnos: ką mato žmonės daro, tai ir jie lyg bezdžionkos; aš jų norėčiau paklausti, kiek yra lietuviškų nacijų, ir kiek Susivienijimų reikia, ale ką tu su kuiliu, tuojau mane putomis apdrėbtų, taip kaip nevieną brolių jau apdrėbė Naujorke ir Šenadoryje, o vis tai daro per savo aklybę neva su Dievo žodžiu, nors peržiūrėjęs visą tą kiaulių didybę rastum po šimtą velnių.... Kas vieną nedėlią „Ojczyznoje“ iššina, tai Paukštys su savo šeimyna prakaitą liedamas kitą nedėlią išguldo į lietuvišką kalbą, nors tai ir blogai sekasi per tai, kad pats Paukštys mažai ką išmano, o darbininkai jo pusalkani ir blogai apmokami—nesiukvatyja draugauties su kuiliaženčiais”...

16-osios balandžio dienos laidoje „L. B.“ šenadoriškis korespondentas rašo:

„...noriu iššinkuoti lietuvininkams tą rūgštį, kurią Paukštis su avinėliu koku pseudo Tomaševskiu padarė kontraktavai su lenkais. Bet kaip matyt labai mažai lietuvininkų rado pripratusių prie lenkiškos jau prišvinkusios rūgšties, kurią be žiaugčiojimo galėtų nuryti. Man rodosi, kad kožnas lietuvininkas gali labai lengvai permąnyti, kad ponai lenkai apleidė beplunksnį Paukštį ant savo padėtų kiaušinių, idant tas kaipo karščiausias naujalenkis išperėtų del jų naudos baidyklą, kuri pagal

jų rokundą galėsianti papriešinti nors silpnesniuosius lietuvninkus lietuvystei... Išgamiš Paukštelis parsidavė su dvasia ir kūnu į tarnystę pasipūtėliams lenkams, įsakydamas garsingam bakalaurui Lenarkevičiaus per savo "Durnybę," seselę "Ojczyznos," kaip kokiam bepročiui trankytiesi. Ponas Tomaševski Paukščio "Durnybėje" lyg koks žydbernis visa gerkle, iškišęs liežuvį, lekuodamas lyg šunelis pallsęs, šaukia vardan lenkų lietuvninkus idant prieš savo slogintojus lenktų galvas... Kas drįstų abejoti, kad Paukščio naujalenkiškas laikraštis tik dėl palaidojimo lietuviškos gentės atsirado..."

Paminėjęs vietos lenko klebono paramą "Wienibei Liet.," korespondentas P. baigia savo raštą:

"Paukšteli! Jau įsipainiojai į kilpas, tavo suteptas vardas bus liūdnai minavojamas per tėvynininkus Lietuvos amžinai, o gal dar pakliūsi į istoriškus karbus, išgami, asile; ar tau nebus gėda, kad tave blogai minavos su pasibaisėjimu iki pabaigai svieto visi lietuvninkai? Ar tavo apjakimas nepavelija jau grįžti iš paklydimo, ką?" ('86 "L. B.," p. 53.)

Toje pačioje "L. B-so" laidoje newyorkiškis Juškauskas rašo:

"...Paukštis savo Durnybėje arba Vienybėje jau šaukiasi, kad jauną jo durną raštelį neturime užrėkti, tik duoti jam paspirtį. Žiūrėkite, kaip greitai išsiliejo išmintis iš jo smagenyno ant pasakaičių. Durniausias paukštis pavasario dienose moka čiulbėti, o šitas naujapaukštis į pavasarį užmiršo ir ką mokėjo. Užtaigi tas naujapaukštis norėdamas papinigauti nusipirko kuilį, ant kurio nori pasirodyti svietui... Broliai linksminimės, nes tas naujapaukštis išvykęs kelionėje kris po kuilio šnipu, o kuilyls iš galystos nustips. Tai bus naujalenkiams pusryčiai!" (ib., p. 54).

Irgi toje pačioje "L. B-so" laidoje paties redaktoriaus (pasirašyta J. Sz.) ilgesnė korespondencija baigiama sekamai:

"Prie lenkų prisideda ir tie puslietuviai, kurie save už lenkų pasturgalšluosčius skaito. Štai ir 'ponas' Paukštis neturi nesuteptas rankas; jis regisi nežino, kad yra galima vogti raštus. Taip jis savo N9 Wienibės patalpino dainą "Delko žydai nevalgo kiaulienos," nepasakydamas, kad tą dainelę jau seniai Aušra apgarsino. Negana, kad Paukštis pasinaudoja žinias iš Aušros, bet dar jis užslepia ir vardus raštininkų, regimai norėdamas save gudresniu pastatyti. Bene tik Paukščio yra tušti kiaušiniai, kad jis, norėdamas ką išperėti, turi svetimus darbus namon pargabenęs talpinti į savo tuškevalį" (ib., p. 55).

Garbintojai maskoliškų batiuškų, Bismarkų ir įvairių biauirybių, jodydami ant savo kuilio per rūdynus, mėšlynus ir visokius užkaborius, čiulpia iš anų visokias sruatas, kuriomis tikisi pašmeižti tikrus mylėtojus tėvynės Lietuvos. Prie tų priguli ir sakuotpilvis K. Bačkauskas ("Wien. Liet." redaktoriaus brolis—Red.) iš Frelando, nes tas skerslenkis N11 vėžinė "Durnybės" pradėjo staugti šuniškai ir iš savo kuiliško šnipo naujalenkiškas putas prunkšti ant rėdytojo "L. Balso," Andriukaičio, podraug visų, kurie tik Plymouth'o kreivo mokslo nepriima... Tas kvailasis veršis K. B. sako išteisįsias ir apginsįsias nuplėštą šlovę lenkams ir lietuvninkams...

Apie kitas sruatas nematau reikalo rašyti, nes tas asilas pasididžiuoti galėtų, jeigu su juomi žmonės stotų į kovą. Tegul pasimokina proto nuo savojo kuilio (kurį vertėtų naujalenkiams pasidėti ant viršaus "Durnybės" kaip savo ženklą), pakol neužpuls myrio liga.

Ant galo prisimenu, kad Senadoryje Paukščio mazgotė yra draskoma nuo daugumo lietuvninkų, kurie jau pažino kvailumą to raštpalaikio..." (ib., p. 63).

II.

„Wien. Liet.” atsakymai sukėlusie nemaža klegėsio anų dienu lietuvių karčėmose.....*)

„Vien. Liet.”—skaitome „Spaudos L. ir Am. L. Org.” knygoje—„mokėta gudriai inspiruoti bemoksliams žmone liams (pasinaudojant įsikarščiavusio Šliupo išsišokimais), kad muštynėmis baigtų ginčus. Šliupui ne vienoje vietoje prisiejo bėgti nuo įtūžusių klausytojų.” (1. 588) ...Daugelyje „W. L.” numerių to laikraščio ėmėjai turėjo skaityti panašios rūšies polemikas...

Iš 1886 m. 24 kovo denos vedamojo 6 skilčių rašto:

“...Da mūsų raštas nebuvo išėjęs, o jau šliupas pradėjo užkabinėti, tegul sėdi spakainai ir nosies nekiša, kur jam nereikia,” skundžiasi “W. L.” rašytojas. Pasigyręs toliau, kad “mes nepavydime popieros ir del naudos brolių lietuvininkų išduodam reguliariai kas sere da, o tik už du doleriu ant metų, ne taip kaip jįsai į mėnesį sykį kavalkuose. Mūsų gazieta yra drūta ir taip drūta, kad Naujorke keli desėtkai maskoliškų vyrų vieną numerį ant susirinkimo draskė, o ledva valiojo... Matote, broliai, kokia tai durnysta yra tarp vaikų vlenos motinos...”

Gudriai į niekus pavertęs “L. B.” įsikarščiausių bičiuolių išsišokimą ir juos lietuvių amžiniais priešais—maskoliais išradęs, “W. L.” rašytojas atranda šunų lojimą, pusgalvių kalbas, prakeiktus razumus, pamini pernykščiais metais paties šliupo įsikarščiavimą, kad šis šv. Kazimiero draugijos piknike draskė atsinešęs lenkų laikrašį.

Pasityčiojęs iš “L. B.” redaktoriaus, “W. L.” rašytojas vadina jį maskolišku agentu, p. šliupovičiu ir pripažįsta, kad turįs pareigą išsireikšti apie ano du pir-

*) ... Vaidai kilo smarkūs ir karčiamose ir susirinkimuose žmonės neretai kumščiomis rėmėsi už apskelbtąsias žinias”. „Liet. Raštai ir Raštininkai” p. 227.

mus "atsitikimus." Esą, "Jersey City... per Kalėdas pradėjęs pamokslą, bet tenais broliai lietuvininkai išmintingi ir mylinti savo tėviškę, supratę, prie ko jis veda, šoko visi suteikti 'lietuvišką,' bet ne maskolišką mokestį. Matydamas nabagėlis, kad bus šlektai, pabėgo ir jau daugiau nepasirodė...

... "Antras atsitikimas", tęsia "Wien. Lietuw." rašytojas, "buvo pas A. Kavaliaucką (siuvėjų dirbtuvėje). Atėjo Tvarauskas, buvusias L. Gazietos redaktorius, ogi tam tarpe atslenka ir šliupovič... kad būtumėt nors vienas buvę ir girdėję, kas do riksmas, švilpimas, baubimas ir tt. pakilo, — visi darbininkai (o buvo jų apie 60) rėkė kaip ant kokios meškos, aš ištikro mislijau kad meška įlindo, bet kada atsigrįžtu ir pažiūriu, kad tai šliupovič, maskoliškas apaštalas...

...Argi nežinai, kad šliupovičo pati atvažiavo į Ameriką su dideliais pinigais? ir neturėdama iš ko išmisti, nuėjo pas Anckaitį mokytis siūti — bet trečioje dienoje norėjo nuo Anckaičio visą pelną atimti — perpykęs Anckaitis išvarė ją ir dabar neturi vietos, o šliupovič su savo gazieta negal jos išmaitinti, taigi biednas didgalvis atėjo prašyti, kad priimtų jo pačią į savo šapą (dirbtuvę)... New Yorko lietuvininkai nor rinkti pinigus ant dviračio vežimėlio šliupui, kad pakinkęs savo kumelį, už kurį užmokėjo 75 centus, galėtų pedleriuot, kad turėtų kuomi išmaitinti savo pačią ir randą užmokėti, ba su juom visai trumpa. Maskolius, kaip girdėt, jam neduoda pinigų, už gazietą nieks nenor mokėti, o į darbą eit nenor, ir ką čionai pradėti, o juk gyvent reikia... ...New York'o lietuvininkai tvėrėsi prie Paukščio gazietos ir giria ją akvatydami viens kitą, kad imtų "Wienibę", o šliupo "Balsą" nusiūstų atgal, idant turėtų iš ko virt košę... Šenadoryje... šliupą iššvilpę kaip ne puikų"...

1886 m. N37, "W. L." redakcijos vedamajame straipsny šliupas vadinamas šėtonišku samdininku, asilu, šliu-

pu Jonu Balvonu, durnium, Judošium, nuo kurio užpuldinėjimų "W. L." nepalčiausianti "apgynime vieros" stovėti, ir tt...

Prie to redakcijos rašto ir paties pono "išduotojo" J. Paukščio yra priedas:

"...nuvažiavome į New Yorką... ėmė mane noras atlankyti rėdytoją 'Balso' J. Šliupą. Šiurpuliai mane paėmė, kada įėjau į skylę arba tariant į gyvenimą to slauno dudučio. Tikrai būtinė panaši jo raštui, ba iš tokios skylės geri žodžiai negali išeiti. Nežinau, kaip žiemą perbus tas tamsybės apaštalas... Da šitą mėnesį išleido vieną draiskalą spiritybės, ba pašėrėme žuvyte, ale taip paščevojo, kad net kauleliams nedovanojo; ir už tai, ką jį paėsdinau savo draiskale padėkavojo. Privalote jo sėbrai nusiųsti tam asilui futerio, kad nepastiptų, ba kaip girdėt ir maskoliui nusibodo duot 'žalovaniją' del savo tarno, jei katras nusiųsitate tam asilui, tai mes gaziotoje pakvitavosime." ('86 "W. L.," N37.)

* * *

Nr. 25, straipsnyje "Taradaika":

"...Auguste bus didelis susivažiavimas kelių sėbrų: Nuo pamarės (supr. New Yorko) atvažiuos pilnas gyvulinis karas (sk. vagonas) ir tas karas talpins savyje... penkis sėbrus. Tuos penkis sėbrus pasitiks... pasitiks septyni vietiniai (šenadoriškiei) (sėbrai... septyni turės su savim nevos kaip karūną—ant vienos pusės bus paveikslas "Perkūno," o ant kitos—kreive-krivaičio ir tada padarys parodą vaikščiodami po miestą..., ant galo eis ant salės... Iš silkinės bus padaryta kozaunyčia, no kurios bus garsintos "Tautos, stiprybės, magikos" ir t.t.

Ten bus roda' Ale kokia? O tai tokia: Pirmiausia, kaip ta mizerną "balsą" neprაžudyt, o navet, kaip girdėjau, kitaip nuo to laiko vadins, ba ne "Lietuviškasis Balsas." ale vadis "Bromas vedantis į amžiną prapultį"... Antras, kad kunigų neklausyt, į bažnyčią nevaikščiot ir kad nėra ko bi-

jot smerties. Trečias, kad ant jokios bažnyčios neduot pinigų, tiktai ant tokios, ką krive-krivaitis prisakys.

Ir tai bus viskas. Ant galo, kaip aš misliju, kad susikramtys delto, kad nebus sutarties apie išrinkimą Judošiaus, ba jų bus dvylika”...

* * *

Po 180 eilučių kolumnose panašaus pasityčiojančio rašymo seka eilės:

VELNIAS IR "BALSAS"

Amerike esu ponas,
Turiu savo rašta,
Kurį rašo sluga Jonas,
O aš duodu kaštą.
Su tuo raštu kuodaugiausia
Dušelių naudoju:
Per septynis, tai menkiausia
Kilpom appainioju.

BAL.

Tavo esmu viernas tarnas
Ir tavęs klausysiu,
Dirbsiu viernai, kaipo bernas,
Lietuvius kusysiu.
Kožno griekus atnaujinsiu
Svietui apšaukdamas,
Tavo "balse" patalpinsiu,
Šlovę plešydamas.

V.

O tai! O tai taip darykie,
Aš to reikalauju,
Brolius visus suezinkie,
Tai bus, Jonai, dailu!

BAL.

Tiktai, velne, pinigėlių
Biskutį norėčiau,
Ant apskelbos kunigėlių
Piktybių prisėčiau.

V.

Ir kiek, Jonai, tu norėtum
Už taip puikų darbą?
Kad tik žodį ištesėtum,
Gautum diktą skarbą.

BAL.

Argi nedalaikiau žodžio,
Neviernas šėtone?!
Ar neklausiau, kaipo podžio,
Ragotasis pone?
Lietuvninkus suerzinau,
Ar tai menkas darbas?
Ant kunigų užpjudinau,
Ar tai mažas skarbas!
Šenadory šeši sėbrai,
O septyni iš mus (New Yorko).
Ar tai maži mano darbai
Ir da kiek insprus...

V.

Na tai, Jonai, pasakykie,
Ar daug tu norėsi?
Tiktai visus supjudykie,
O išmist galėsi.
Jeigu žinai keno griekus—
Svietui apsakykie,
Rašyk "balse" visus niekus,
O šlovę draskykie.
Ak jau esi mano tarnu,
No visko atstokie,
Bukie mano geru bernu,
Nieko nebijokie...

BAL.

Ak tu velne, uždėtojas
Esi šito "balso,"
O aš, Jonas redytojas,
Ką parašau—klauso.
Aš piktybes rašinėsiu,
Parėdkus ardysiu,
Visur nosį kišinėsiu,
Piktybes darysiu".

N. 26-me Jono Mockevičiaus iš Plymouth'o ilgesnis pasikolijimo antras "atsišaukimas."

"Del atsirašymo ir atsikratymo no šuniško balso.... kad važiuotų į tautas su savo balsu"... ką... "nieko nerašo, kaip tik apie tautas, spiritybę, bliuznerstvas, draskydamas šlovę artimui, drėbdamas purvais ant dvasiškų asabų... Prašau tave, šliupelpalaiki, dar syki, kad daugiau nesiųstum man savo šunišką balsą. Kad bučiau nematęs Paukščio gazetos... mislyčia, kas viskas ką tu rašai yra teisybė... Matau, kad ką tik rašai savo balse, tai vis melas. o iš pavydumo išmisliji pats nežinau ką...

Tu išmislioji ir sakai, kad Paukštis slūžije tik del naud dos lenkų, o aš tau sakau šluputi didžgalvi, kad visai meluoj i, nieko nežinodamas..."

Nr. 27-me str. "Q. Ežis sėbras iš kaiminės Witaudo."

"Jau Andriukaitis po draugei su Juška
Pirko arielkos, taipogi ir kružką;
Su tais dalykais lauks Jono iš ryto,
Žiopsos, kaip žiopliai abudu ant dypo.
Kada atvažiuos tie New Yorko sėbrai,
Tai Andriukaičiui bus ant plaučių gerai;
Ims arielkėlę, pripils pilną kružką,
Ir kaip tik išgers, pasakys į Jušką:
Bek Juška tiesiog, tik greitai į miestą,
Atnešk šičia tą tai ragą riestą,
Su juo eidami ulyčia triubysim,
Kad atvažiavo, po miestą garsinsim.
Kai Andriukaitis pagriebs ragą kreivą,
Tas tai, vaikine, perstatys kareivą:
Jo žvairės iššoks, kaip bulvių kukuliai,
Net nusidyvins New Yorko pakuliai!
Juška muš į bubną kiek galėdams,
Neš priešais save, kaip dumplės, stenėdams.

Su ta paroda eis į vieną vietą
Ant salės, kur balamutys svieta.

Ant galo broliai, podraugei ir sėbrai,
Apsimislykit tam dalyke gerai,
Kad tenai busit, centus pakavokit,
Kada reikalaus, špigą velyt duokit...”

Nr. 28-me, str. "Taradaikoj."

"Vieno vieto... vienas sėbriškas delegatas jau nuo pannedelio į darbą nėjo, tik lakstė su gromata (kaip sakė iš New Yorko)... Aš prie stalo sėdėjau ir žiurėjau į tą žmogų, kaip į varijotą... Neilgai laukus įsmuko į saliuoną moteriškė, sausa, kaip silkė rukyta ir... paklausė šinkoriaus: "Ar nebuvo mano Jona." Aš tuojau dasiprotėjau, kad jieško delegato... Pradėjau dairytis, delegato nematyt... Mislyjau, kad šuo po stalu man kumštelėjo į koją; žiuriu, čia tupi mano delegatas.

Moteriškė pusiau su verksmu pradėjo šinkoriui skūstis:

Tas bedievis, pagonas, ką jis sau mislija. Nuo pannedelio į darbą neina. Vienas geria, o iš štoro ant knygučių neduoda; randa už du mėnesiu nemokėta, vaikai nuogi, alkani. Dabar kitą gavo gromatą iš New Yorko, kad važiuotų į Šenadorį ant kokios tai rujos!... Vakar neprietelis ėmė mano skepetą anglikui pardavė už du doleriu (man kaštavo 7 doleriai)... Šinkorius nusišypsojo... žmoniukė pradėjo į pakampes tēmyti ir inžiurėjo savo vyrą, kitaip vadinus, delegatą po stalu... Vargišna bobelė tuojau pagriebė lazda ir ėmė maudyti tupintį delegatą po stalu... Paskui atidarė duris ir delegatą išsiuntė ne į Šenadorį, bet namo... Nuo šinkoriaus dažinojau, kad čia išviso yra trys tokie pusgalviai..."

Nr. 31 str. "Q. Ežis, Sėbras iš kiminės Witaudo."

"...Mano duondavis Taradaika išleido mane į kontrus... Suėjo daugelis vyrų vakare ir pradėjo kalbėt su juoku..."

sakė, kad du latrai iš New Yorko Dizmas ir Gizmas atvažia-
vo, sakė pamokslus ir norėjo juos parduot... krepšį užmiršo
su tautoms ir visokioms raganystėms... Vienas pradėjo imti
iš krepšio tautas, spiritybes, raganybes, perkuno kulkas ir
ru... vainikus. Gaspadinė ėmė šluotą ir viską nuo stalo ant
žemės numetė. (Seka moteriškės koliojimaisi)... Krepšį iš-
nešė laukan ir į vandenį įmetė; kokis pasidarė cypimas, oi
jei! Kad aš šoble išsitraukiau ir į visas šalis švaisčiau net
stogai braškėjo. Tai tau, pamislijau, nugarmėjo visos tau-
tos "gud bai" spiritybės su magijom"....

Nr. 30-me:

K. Burauskas iš Denver, Colorado, rašo:

"...gavau iš New Yorko biskutį popieros arba, kaip sako
"lietuviškasis balsasis" su avižinėm tautom ir spiritybėm.
Aš misliju, kad neužilgo tos visos tautos ir magijos Šliupo
nuklimps, o literos pabirs ir jo visi sėbrai iškriks po visas ša-
lis... Bro liai, jisai nevertas gero vyro purvo, ką po padu če-
veryke yra... Neklausykit to šmerinyčgalvio... Kas gali su-
prasti jo druką? Literos surinktos iš visokių žemių... Šliupas
sako: Paukštys nemoka rašyt, nei skaityt. Aš tau tiesiog sa-
kau, kad tu nieko nemoki ir neišmanai. Stataisi mokytas, o
nemoki adresą parašyti. Aš sunkiai dirbu, o geriaus parašy-
čia, kaip tautų rašytojas. Ant galo ką čia brudą minavoti, tu-
rime savo "Wienibę", o kur vienybė, ten stiprybė... Duodu
tau Šliupe rodą sėbrišką, kad prie mūsų "W-es" nesikabinė-
tum, o taiposgi prie kunigų, ba per tai sujudinsi ant savo
galvos ne tik gamtas, tautas ir magijas, ale ir visus gerus
lietuvninkus".

Nr. 35-me:

(Išjuokdamas mokina gražinti leidėjams "L. Balsą").

"...Nuėjau pas obivatelį M... kaip išgėrėme ruginukės,
pribuvo smagumo. Pasakė, kad mūsų gazieta gera ir kad jau

dusyk nusiuntė "balselį" iš kur atėjo, o navet ir gromatą parašė, kad daugiau nesiųstų..." (Seka iškraipymai "L. B." redakcijos gromatos).....

Tą gromatą nenoriu čia visą talpinti, ba daugelis žmonių pasipiktintų.... M. buvo tikru prieteliu "balso", ale jau nuo to laiko nenori anė po savo stogu įsileisti...."

* ♦ *

Tame pačiame "W. L." Nr. 35, korespondencijoje iš Wilkes Barre skaitome:

"...Atsirado Šliupas su savo "balsu", ką su tuo savo raštu užpavietrijo visą lietuviystę....

"Wienybė" atidarė mums akis, iš kurios galime semt naudingus priklodus.... Argi padabna klausyt, ką tie Šliupsebrai pliovoja?! O kad Šliupas čirškia tulže ir trucizna piktybių... Šliupas norėjo mus gražiai išvesti ir but padaręs čia Amerike kitą nevalią Babilonijos! Budavojo bokštą Babeliaus, ale Dievas liežuvį sumaišė, ba locni Broliai nesuprato, ką jis kalba ir rašo.... Jus broliai to "balso" neskaitykite, turit "Wienibę", tą raštą, kuriame randasi gražus skaitymai...."

* ♦ *

Tame pačiame "W. L." Nr. 35, korespondencijoje iš Wilkes Barre skaitome:

"...Atsirado Šliupas su savo "balsu," ką su tuo savo raštu užpavietrijo visą lietuviystę....

"Wienybe" atidarė mums akis, iš kurios galime semt naudingus priklodus... Argi padabna klausyt, ką tie Šliupsebrai pliovoja?! O kad Šliupas čirškia tulže ir trucizna piktybių... Šliupas norėjo mus gražiai išvesti ir but padaręs čia Amerike kitą nevalia Babilonijos! Budavojo bokštą Babeliaus, ale Dievas liežuvį sumaišė, ba locni Broliai nesuprato.

ką jis kalba ir rašo... Jus broliai to "balso" neskaitykite, turite "Wienibę", tą raštą, kuriame randasi gražus skaitymai..."

* * *

1888 metais "Wienibes Lietuwniku" N23 tilpęs yra tulo Šunskų Skribliaus ilgokas (300 eilučių) straipsnis „Šliupo Kopėčios į Peklą“, kurio kelis sakinius pakartuju, kaip pavyzdį atgarsio, kokį anuometinė jo veikla sukeldavo mūsų išėivijoje:

..."kiekvienas dyvijasi, ar tai galimas daigtas, kad žmogus pavirstų netik į kiaulę, ale, da gyvendamas, į tikrą šėtoną?... Vienok taip yra. Nėra ką dyvytis, nes ragai jau suvisu išlindo iš maišo, kuriuos lig šiam laikui šiek tiek slėpė... nabagas reikalavo maisto, dirbti nieko nemoka ir tingi... apipylęs pelenais akis kelių kvailų sutvėrimų, per save ir juos rinko pinigus... stačia galva išmarmėjo iš New Yorko... atsidorė Šenadoryje. Čionai jau pradėjo iš kitos bačkos. Bijodamas tokios pirties, iš kokios ką tik išsprudo New Yorke... visą savo išmintį užsimanė parodyt mokslinyčioj. Išguldinėjo apie žvaigždes, spiritybę... bet įsipyko žmonėms klausytis apie tokius daigtus...

Kada tokiu budu jiems nejtiko, žinodamas, kad Šenadoryje yra daug vagių ir razbaininkų, kurie apleido savo krajų bėgdami nuo rykštės teisybės už vagimą arklių, sudeginimą svetimų ar savų namų, užmušimą brolio, pradėjo jiems iš valios duoti pamokslus iš draugijinės ukės, labai giliai davadžiodamas, kad jie yra pakrividyti per turtingus žmones, nuo kurių viską reikia atmiti, tarp savęs pasidalinti, padaryti lygybę ant svieto. Tuo labai paglostė jų širdis... Ši. džiaugėsi dar labiau, kad susiuostė su komunistais prusiš-

kais, kurie prižadėjo jam pamačį pinigais..., idant tik laikytusi ir platintų jų mokslą”...

Toliaus autorius, rašo apie šl. burnojimus prieš kunigus ir vyskopus, koliojimus „dangiškų gyventojų” ir baigia:

...dar pirmą kart mūsų kalboj lietuviškoj buvo parašyti ir ištarti toki žodžiai — Dieve duok, kad ir paskutiniai... Nedyvai, kad dar pirmiau nekurie kvaili žmonės skaitydavo raštus jo, dabar aiškiai suprato, kur jis juos vesti nori”...

To paties laikraščio 1888 m. „W. L.” numeryje 9-me skaitome a propos Šliupo ir „L. B-so” skleidžiamos kultūros dviejų rašytojų pastabas:

Galite suprasti, kas per vienas tas Jon-Šlupys... Šalinkitės nuo to padukusio šunes, ba jau jo smagenys išdžiuvo... ar jūs broliai žinote, jog dėl to rakalio gali Dievas jus visus korot... (seka ilga litanija tik gatvėse girdimų koliojimosi sakinių. Red.)... Šliupas rods tarp paikų tai išmintingas, nes (sk. bet) tarp išmintingesnių tai jokios vertės neturi, ba kožnas šalinasi nuo jo... Pažiurėkime, ką New Yorko puikus vyrai su juo padarė? Išgujo kaip šunį ir gana: da butų kentę, bet kada į vietą kunigo pargabeno du švogeriūs Pesecko, tad butų Šliupui ir jo draugui Peseckui užkurę pirtį, bet ant giliuko pabėgo”...

Tame pačiame „W. L.” numeryje korespondentas (iš šenadorio) M. D., išgyręs „Wiemibę” ir jos skaitytojus, baigia pranešimu, juog „Balsui” nelabai gerai... jo rėdytojas neturi 'kupčią ant savo tavoro... andai pats girdėjau, kaip keikia visus lietuvninkus ir keršija”...

III,

Cia galima patėmyti, juog šiame laike Senadoryje „Wien. Liet.“ skaitytojai pirmieje pradėjo vadinti Sliupo šalininkus „šliuptarniais“.

Aštuntoje dešimtyje metų vienu pasekmingesniųjų Senadorio lietuvių saliuoninkų buvo Jonas Ražas, kurio karčemoje—saliūne prie Centre gatvės (už poros šimtų žingsnių nuo Lehigh Valley gelžkelio stoties) lietuvių gyvenimas virte virė, kunkuliavo. Mokėta čia gražiu žodžiu paguosti nuvargusius pareinančius iš darbo angliakasių, kurie paskui ir po vakarienei, apsiprausę ir išieiginiais drabužiais pasirėdę, sugriždavo čion praleisti vakarą. Ražo žmona savo tarnaites merginas greit išpiršdavo norintiems apsvesti jaunikiams ir sugebėdavo iškelti garsiausias vestuves — veselijas. Jauniems iš to buvę daug smagumo, Ražams nemaža pelno ir garbės: jų „kostomierių“ — konsumentų žymus skaitlius vis didinosi, augo.

Pas Ražą visada galima buvę isgirsti paskiausias naujienas iš lietuvių gyvenimo. „Wienibes Liet.“ leidėjų Antano Pajaujo (punkskiečio) ir Juozo Paukščio įprašytas brolis Augustinas Zaica pasiryžęs paskleisti Senadoryje tą laikraštį, 1886 metų vasarą mokėjo pasinaudoti Ražo populiariumu. Tuomet antrais savo ėjimo metais „Liet. Balsas“ teturėjo 8 skaitytojus Senadoryje, „Wien. Liet.“ gi po keleto mėnesių kas savaitė talpino savo skiltyse po 50 colių 8 šenadoriškių lietuvių biznierių apgarsinimų, o skaitytojų turėjusi per pusę šimto.

Beskaitant garsiai iš „Wienibės Liet.“ Tarađaikos ir kitų rašytojų pasityčiojimus iš „Sliu

po sėbru", Ražo klientai nesigailėję visokių pridėckų, ypač jei neiškęsdamas atsirasdavo čia jau netoli gyvenęs žilabarzdis Andriukaitis. Sio pastarojo mokėta storai užkirsti tamsūnams, bemoksliams, „jautukams" ir t.t. Bet nec Hercules contra plures! Kuomet susierzinęs vieną kartą jis (Andr.) mėgino apginti visų pajukiamąjį „naujorkinių kudlių draiskalą"; ir ginčai pradėjo perdaug į barnius virsti, šeiminkas Ražas, kad nuraminus įsitarčiavusius, pašaukė visus prie baro: „eikšiate visi išisgerkime, vyrai, ar mes šliuptarniai kokie, kad už tą driskių niaujamės". „Žilis šliuptarnis, Andriukaitis šliuptarnis, ne mes" atkirto keli vyrukai. Tas žodis karštuose ginčiuose išsprūdes, lipte prilipo prie uolaus „Liet. Balso" rėmėjo. Taip pramintas Andriukaitis labai pyko, bet to tik reikėjo pajukikams ir tas žodis lipte prie jo prilipo.

„Sliuptarnio" vardas iš Senadorio greit pasklido ir į kitas mūsų naujokynes. Anuomet jis buvo taip įžeidžiantis, kad net teismo prašyta bausti už to žodžio naudojimą.

„ŽVAIGŽDĖS“ KNYGYNE GAUNAMOS KNYGOS

Apeigos Rymo katalikų Bažnyčios. Lenkiškai parašė kun. J. Lunkevičius. Vertė Gerutis. Antra laida, 188 pusl.	.60
Antanukas. Apsaka B. Pruso. Vertė Selimas. Antra laida. 40 pusl.	.15
Algimantas arba Lietuviai 13-ame šimtmetyje. Istoriška apysaka. Parašė Dr. V. Prietris. Penki tomai, 488 pusl.	2.50
Anima Villis. Marės Radzevičiūtės apysaka. Jono Montvilos vertimas. Antra laida, 162 pusl.	.75
Bajoro Vuošvis. Apsaka iš lietuvių gyvenimo. Parašė Jonas Kmitas. 63 pusl.	.15
Biurokratai. Apsaka iš paskutinių atsitikimų Lietuvoje. Parašė Jonas Kmitas. 79 pusl.	.25
Fabiolė arba Bažnyčia Katakumbose. Kardinolo Wiseman'o. Vertė Vytautas. 354 pusl.	1.00
Gyvačių Karalius ir kitos apysakėlės. Parašė Ksaveras Vanagėlis. 31 pusl.	.10
Iš kelionės po Europą ir Aziją. Parašė Pranaičių Julė. 380 pusl., 102 iliustracijos (paveikslai), audeklo apdarais	2.25
Skuros apdarais, paausuotais kraštais	3.50
Iš daktaro pasakojimų. Rudens diena. Sulaukė. Parašė Šatrijos Ragana. 69 pusl.	.25
Išvakarės gret Lemano ežero. Parašė kun. M. Morauskis. Vertė Gerutis. 172 pusl.	.75
Išpažinties Istorija. Prancuziškai parašė kun. A. Guillois, vertė kun. A. M. Milukas. Antras leidimas 1916 m.	.50
Kova ties Žalgiriais. Istoriška drama keturiuose aktuose. Parašė Savasis (Dr. V. Pietaris). 31 pusl.	.25
Kunigo giminė. Parašė J. Gerutis. 68 pusl.	.20
Kaip Elziutė praleido Šv. Jono dieną. Parašė P. D. 63 pusl. ..	.20
Krasauninkas—Laižybos—Dievo žmonės. Parašė Ksaveras Vanagėlis. 28 pusl.	.10
Kun. Dr. M. Gustaičio, Du laiškų iš Kelionės	.05
Kun. Dr. M. Gustaitis.....	.5
Laisvės Metu. Apsaka iš paskutinių atsitikimų. Parašė Antanas 1908 m. 187 pusl.	.75
Laiškai iš Kelionės po Palestiną. Kaštai kun. Antano Miluko. 94 pusl.	.50

Užprašymus ir pinigus „ZVAIGŽDĖ“ 3654 Richmond St.,
 adresuokit: Philadelphia, Pa.

ŽVAIGŽDĖS' KNYGYNE GAUNAMOS KNYGOS

Lietuviškas Albumas. Dalis I. Istoriskos ir šiaip jau Lietuvos vietos. Parengė ir išleido kun. A. Milukas	.75
Lietuviškas Albumas. Dalis II. ir III. Lietuvos raštininkai, žymesni vyrai ir tipai. Parengė ir išleido kun. A. Milukas	1.50
Lietuviškos Pasakos. Spaudon parengė Dr. J. Basanavičius. 262 pusl.	2.00
Mercier Kardinolo gromata apie Patrijotizmą ir Išlaikymą	.05
Moterystė ir šeimyna. Iš vokiškos kalbos vertė J. Gerutis. 41 pusl	.50
Mūsų Socijolistai. Apysaka iš „Kudlamečio“ atsitikimų. Parašė Jonas Kmitas. 57 pusl.	.15
Melagių Dėdė. Vaizdelis iš Dzukų gyvenimo. Parašė Ksaveras Vanagėlis. 27 pusl.	10
Nekaltybė. Iš vokiško vertė J. Gerutis. 89 pusl.	.25
Ne Mieste Laimė. Prancuziškai parašė Pierre L'Ermite. Lietuviškai vertė Pranaičių Julė. 206 pusl.	1.00
Našlaičiai. Likimas tulos šeimos. Vertė P. Str. 81 pusl.	.15
Pasikalbėjimas Giesmininko su Lietuva. Vyskupo A. Baranausko Eilės. Kaina	.05
Pasakyk Matušei, Agnieška, Ant Garlaivio. Tris Šatrijos Raganos apysakos.	.15
Pradžia ir išsiplėtimas Katalikų Tikėjimo. Parašė Vyskupas M. Valančius. 235 pusl.	1.00
Paklydėliai. Kun. J. Geručio. Antras leidimas.	.10
Pikta Dvasia. Latviškai parašė Rudolfas Blaumanis. Lietuviškai vertė Idlargas. 72 pusl.	.25
Patrimpo Laiškai. Kun. Miluko leidimas 1907 m.	.60
Šventųjų Gyvenimai. Skaitymai kiekvienai metų dienai. Su paveikslais. Spaudon parengė kun. A. Milukas. visi 4 tomai	3.50
Drutais audeklo apdarais	4.00
Skuros apdarais	5.00
Skuros apdarais, paaukuotais kraštais	5.50
Šiapus ir anapus grabo. Parašė J. Gerutis. 210 pusl.	.60
Sodžionių Teologija. Parašė J. Gerutis. Gražiausia lietuviška kalba šioje knygoje išdėstyta visas Katalikų Teologijos mokslas. 285 pusl.	1.00
Vaičiailio Eilės. Su velionio plačia biografija ir paveikslu. 157 pusl.	.75

Užprašymus ir pinigus „ŽVAIGŽDĖ“ 3654 Richmond St.,
adresuokit: Philadelphia, Pa.

ALP 2217

ŽVAIGŽDĖS' KNYGYNE GAUNAMOS KNYGOS

· Susiskaldėliai. Vaizdelis iš mūsų sodiečių gyvenimo. Parašė J. Gerutis. 62 psl.	.20
Valdimierius. Apysaka. 47 psl.	.10
Pergyventos Valandos (Karvojaus Laiškai). Parašė K. A. K. 140 psl.	.60
Jonukas Karklynas eina Lietuvos pažintų. Parašė Prietelis. 47 psl.	.20
Socijalistai Kas jie? — Iškur atsirado? — Ko nori? Parašė Dr. A. Civinskas. 124 psl.	.15
Gera Išpažintis Verta šv. Komunija. Kun. P. Saurusaičio. psl. 68	.10
Šatrijos Raganos, Saulei nusileidžiant, Iš mūsų karionės, Kalėdų Vakaras. 62 psl.	.15
„Aušros“ 40 Metų Sukaktuvėse. 1883 — 1923. (Perspaudinta iš 1923 m. Gruodžio Mėnesio „Žvaigždės“). 261 psl.	2.00
Lietuvių Tautos Istorija ir Dabartiniai Siekiniai Tautišku Atžvilgiu. Parašė kun. Antanas Jusaitis. 112 psl.	.75
„Žvaigždės“ 1922 metų kompletas	\$2.50
„Žvaigždės“ 1921 „ „	2.50
„Žvaigždės“ 1920 „ „	3.00
„Žvaigždės“ 1919 „ „	3.00
„Žvaigždės“ 1918 „ „	3.00
„Žv.“ 1917 „ „	3.00
„Žv.“ 1916 „ „	3.00
„Žv.“ 1915 „ „	3.00
„Dirvos Žinyno“ kompletai	3.00
Keliolikos metų „Žvaigždės“ kompletai \$5 kiekvienas.	

Užprašymus ir pinigų „ŽVAIGŽDĖ“ 3654 Richmond St.,
 adresuokit: Philadelphia, Pa.